

บทที่ 4

ผลการศึกษา และการอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษา ลักษณะการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ และเปรียบเทียบข้อมูล การมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและ การสนทนา โดยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและ ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์ในตอนที่ 1 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ ผู้ศึกษานำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการ นำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่สอง เป็น การนำเสนอข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 5 ราย ส่วนที่ สาม เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการ ชมรมผู้สูงอายุ และส่วนที่สี่ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ลักษณะครอบครัวและบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย รายได้ที่ได้รับโดยเฉลี่ยต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้หลัก ความพอเพียงของรายได้แต่ละเดือน อาชีพที่ประกอบในปัจจุบัน ตำแหน่งบริหารในชมรม และจำนวนปีที่เคยดำรงตำแหน่ง คณะกรรมการชมรม ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. เพศ

ผลการศึกษาพบว่า เพศของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุเป็นหญิง ร้อยละ 65.1 ร้อยละ 34.9 เป็นชาย ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	224	65.1
ชาย	120	34.9
รวม	344	100

2. อายุ

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีอายุอยู่ระหว่าง 60-70 ปี ร้อยละ 45.9 มีอายุระหว่าง 71-80 ปี ร้อยละ 31.1 และมีอายุ 81 ปีขึ้นไป ร้อยละ 2.9 นอกจากนี้พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีอายุต่ำกว่า 60 ปี ร้อยละ 14.5 ทั้งนี้เนื่องจากชมรมผู้สูงอายุกำหนดประเภทสมาชิกสมทบโดยผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 60 ลงมา สามารถเป็นสมาชิกได้ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
50-59	50	14.5
60-70	158	45.9
71-80	107	31.1
81 ปีขึ้นไป	10	2.9
ไม่ระบุ	19	5.5
รวม	344	100

3. สถานภาพสมรส

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุสมรสอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 55.2 เป็นหม้าย ร้อยละ 33.8 และสมรสแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 4.7 ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สมรส (อยู่ด้วยกัน)	190	55.2
หม้าย	116	33.8
โสด	20	5.8
สมรส (ไม่ได้อยู่ด้วยกัน)	16	4.7
ไม่ระบุ	2	0.6
รวม	344	100

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจบมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 31.7 จบประถมศึกษา ร้อยละ 29.9 และจบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 1.2 ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด

ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน อ่านออกเขียนได้	8	2.3
ประถมศึกษา	103	29.9
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	109	31.7
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	53	15.4
ปริญญาตรี	66	19.2
สูงกว่าปริญญาตรี	4	1.2
ไม่ระบุ	1	0.3
รวม	344	100

5. ลักษณะครอบครัวและบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ร้อยละ 54.9 อยู่กับสามีหรือภรรยา ร้อยละ 19.5 อยู่กับครอบครัวของบุตร ร้อยละ 1.2 อยู่กับเพื่อน ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะครอบครัวและบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย

ลักษณะครอบครัวและบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สามีหรือภรรยา	189	54.9
ครอบครัวของบุตร	67	19.5
อยู่คนเดียว	24	7.0
บุตรโสด	21	6.1
ญาติพี่น้อง	21	6.1
หลาน	15	4.4
เพื่อน	4	1.2
ไม่ระบุ	3	0.9
รวม	344	100

6. รายได้ที่รับโดยเฉลี่ยต่อเดือน

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ร้อยละ 32.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,000-5,000 บาท ร้อยละ 18.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-20,000 บาท และร้อยละ 1.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สูงกว่า 30,000 บาทขึ้นไป ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ที่รับโดยเฉลี่ยต่อเดือน

รายได้ที่รับโดยเฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1,000	7	2.0
1,000-5,000	111	32.3
5,001-10,000	41	11.9
10,001-15,000	32	9.3
15,001-20,000	63	18.3
20,001-25,000	43	12.5
25,001-30,000	28	8.1
สูงกว่า 30,000 ขึ้นไป	6	1.7
ไม่ระบุ	13	3.8
รวม	344	100

7. แหล่งที่ได้มาของรายได้หลัก

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีรายได้หลักจากเงินบำเหน็จบำนาญ ร้อยละ 31.4 มีรายได้จากเงินที่ลูกหลาน, สามี, ภรรยา, ญาติให้ ร้อยละ 27.9 และมีรายได้หลักจากค่าจ้าง ร้อยละ 11.0 ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งที่ได้มาของรายได้หลัก

แหล่งที่ได้มาของรายได้หลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เงินบำเหน็จบำนาญ	108	31.4
เงินจากลูกหลาน, สามี, ภรรยา, ญาติให้	96	27.9
เงินช่วยเหลือเบี้ยยังชีพ	52	15.1
ธุรกิจส่วนตัว	47	13.7
ค่าจ้าง	38	11.0
ไม่ระบุ	3	0.9
รวม	344	100

8. ความพอเพียงของรายได้แต่ละเดือน

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีรายได้พอใช้ แต่ไม่เหลือเก็บ ร้อยละ 47.4 มีรายได้พอใช้ และเหลือเก็บ ร้อยละ 43.3 และมีรายได้ไม่พอใช้ และไม่เป็นหนี้ ร้อยละ 0.6 ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8
จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความพอเพียง
ของรายได้แต่ละเดือน

ความพอเพียงของรายได้แต่ละเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พอใช้ มีเหลือเก็บ	149	43.3
พอใช้ ไม่เหลือเก็บ	163	47.4
ไม่พอใช้ เป็นหนี้	26	7.6
ไม่พอใช้ ไม่เป็นหนี้	2	0.6
ไม่ระบุ	4	1.2
รวม	344	100

9. อาชีพที่ประกอบในปัจจุบัน

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ร้อยละ 35.2 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 32.0 เป็นข้าราชการบำนาญ และร้อยละ 2.0 เป็นลูกจ้างรายเดือน ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9
จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพที่ประกอบในปัจจุบัน

อาชีพที่ประกอบในปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	121	35.2
ข้าราชการบำนาญ	110	32.0
ธุรกิจส่วนตัว	69	20.1
รับจ้างรายวัน	18	5.2
เกษตกรรวม	9	2.6
ลูกจ้างรายเดือน	7	2.0
ไม่ระบุ	10	2.9
รวม	344	100

10. ตำแหน่งบริหารในชมรม

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุร้อยละ 45.1 เป็นผู้ช่วยและกรรมการฝ่ายอื่น ๆ ร้อยละ 14.0 เป็นรองประธาน และร้อยละ 4.4 เป็นหัวหน้างานนันทนาการและกิจกรรม ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่งบริหารในชมรม

ตำแหน่งบริหารในชมรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประธาน	29	8.4
รองประธาน	48	14.0
เลขาธิการ	19	5.5
นายทะเบียน	18	5.2
เหรัญญิก	20	5.8
หัวหน้างานนันทนาการและกิจกรรม	15	4.4
หัวหน้าปฎิคม	20	5.8
หัวหน้าประชาสัมพันธ์	20	5.8
ผู้ช่วยและกรรมการฝ่ายอื่น ๆ	155	45.1
รวม	344	100

11. จำนวนปีที่เคยดำรงตำแหน่งคณะกรรมการชมรม

คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ร้อยละ 41.6 เคยดำรงตำแหน่งมา 1-5 ปี ร้อยละ 25.0 เคยดำรงตำแหน่งมา 6-10 ปี และร้อยละ 2.0 เคยดำรงตำแหน่งมา 16 ปีขึ้นไป ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนปีที่เคย

ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการชมรม

จำนวนปีที่ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการชมรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 ปี	82	23.8
1-5 ปี	143	41.6
6-10 ปี	86	25.0
11-15 ปี	26	7.6
16 ปีขึ้นไป	7	2.0
รวม	344	100

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 5 ราย

กรณีศึกษาคนที่ 1 เป็นประธานชมรม เพศชาย มีอายุ 71 ปี สมรสอยู่กับภรรยา มีลูก 3 คน คนโตทำงานอยู่ประเทศสหรัฐอเมริกา คนที่สองทำงานอยู่สำนักอัยการสูงสุด คนที่สามเป็นอาจารย์สอนหนังสืออยู่ที่มหาวิทยาลัย ท่านจบการศึกษาอนุปริญญาตรี เคยทำงานอยู่ที่ธนาคารกรุงเทพ (สำนักงานใหญ่) ปัจจุบันประกอบธุรกิจทำสวนยางทางภาคใต้ และหันกับพี่ชายเลี้ยงกุ้ง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณหมื่นกว่าบาท และมีเงินเก็บในธนาคารสมัยทำงานอยู่ที่ธนาคารกรุงเทพอีกส่วนหนึ่ง ส่วนภรรยาของท่านอดีตเป็นข้าราชการ มีเงินบำนาญเดือนละหมื่นกว่าบาท รายได้เฉลี่ยต่อเดือนรวมทั้งสองคนประมาณ 3 หมื่นกว่าบาท ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับภรรยาและลูกคนที่สอง ท่านประธานเคยมีประสบการณ์ในการบริหารชมรมมา 9 ปี

กรณีศึกษาคนที่ 2 เป็นรองประธานชมรมฝ่ายวิชาการ เพศชาย มีอายุ 70 ปี สมรสอยู่กับภรรยา มีลูก 3 คน คนโตทำงานอยู่ประเทศนอร์เวย์ คนที่สองเปิดบริษัททำการค้าขายอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี คนที่สามทำงานอยู่ที่การทางพิเศษ

ท่านจบการศึกษาปริญญาตรี เคยทำงานอยู่ที่สภากาชาดไทยฝ่ายสถิติและข้อมูล เป็นข้าราชการบำนาญมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 9,000 บาท สาเหตุที่มีเงินบำนาญน้อยเนื่องจากท่านเข้ามารับราชการที่สภากาชาดไทยไม่นานนัก รายได้ที่ได้รับแต่ละเดือนพอใช้จ่ายแต่ไม่เหลือเก็บ ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับภรรยาเพียงสองคนที่บ้านเนื่องจากลูก ๆ ได้แยกครอบครัวออกไปอยู่ต่างหาก ท่านมีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการชมรมมา 4 ปี

กรณีศึกษาคนที่ 3 เป็นเลขานุการชมรม เพศหญิง มีอายุ 67 ปี สมรสอยู่กับสามี มีลูก 4 คน ลูก ๆ มีอาชีพรับราชการทั้งหมด คนที่หนึ่งเป็นข้าราชการครู คนที่สองทำงานอยู่ที่ศาลากลาง กรุงเทพมหานคร คนที่สามทำงานอยู่สรรพากร คนที่สี่ทำงานอยู่กระทรวงศึกษาธิการ ลูก ๆ ทั้ง 4 คน แยกครอบครัวออกไปอยู่ต่างหาก จึงทำให้ท่านอยู่กับสามีเพียงสองคน สามีของท่านอดีตเป็นข้าราชการครูมีเงินบำนาญเดือนละ 2 หมื่นกว่าบาท ท่านจบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อก่อนเปิดร้านขายของชำอยู่ที่บ้าน ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร รายได้หลักที่ได้ประจำทุกเดือนมาจากสามีเดือนละ 10,000 บาท

กรณีศึกษาคนที่ 4 เป็นกรรมการฝ่ายวิชาการ เพศหญิง มีอายุ 70 ปี เป็นโสด อาศัยอยู่กับน้องสาวซึ่งเป็นโสดเหมือนกัน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพ อดีตเคยเป็นครูสอนโรงเรียนเอกชน รายได้หลักมาจากเงินเก็บสะสมและจากน้องสาวที่ทำงานอยู่ประเทศฝรั่งเศส รายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 20,000 กว่าบาท มีพอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ ส่วนมากใช้จ่ายไปกับการทำบุญและเรื่องส่วนตัว มีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการชมรมมา 4 ปี

กรณีศึกษาคนที่ 5 เป็นกรรมการฝ่ายโภชนาการ เพศหญิง มีอายุ 67 ปี เป็นหม้าย เนื่องจากสามีเสียไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ปัจจุบันอยู่กับลูก 2 คน ลูกคนหนึ่งไม่ค่อยแข็งแรงนัก เนื่องจากไปผ่าตัดหลังมา ท่านจบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพ มีรายได้หลักมาจากการเก็บค่าเช่าบ้านต่อเดือนประมาณ 5,000 กว่าบาท มีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการชมรมมา 12 ปี เนื่องจากเข้ามาเป็นสมาชิกชมรมตั้งแต่อายุ 54 ปี

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

การมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุ คือการที่คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุแต่ละบุคคล มีความร่วมมือในกระบวนการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษานำเสนอเรียงลำดับดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมของแต่ละขั้นตอน นำเสนอเรียงลำดับ ดังนี้
 - 1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม
 - 1.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
 - 1.3 การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม

1.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

2. ภาพรวมของระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนอันได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

1. ระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมของแต่ละขั้นตอน

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุพบว่า คณะกรรมการได้เข้ามามีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุหลาย ๆ กิจกรรมในแต่ละขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม

การตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมถือได้ว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่งที่ทางคณะกรรมการควรเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ เปรียบได้กับเข็มทิศในการกำหนดทิศทางว่ากิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมจะไปในทิศทางใด องค์กรหรือหน่วยงานที่มีการบริหารจัดการที่ดีคณะกรรมการบริหารควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมเรื่องการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการเพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรม คณะกรรมการร้อยละ 63.2 มีส่วนร่วมในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 32.4 มีส่วนร่วมปานกลาง และร้อยละ 4.4 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.59 แสดงว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรมอยู่ในระดับมาก

การเสนอความเห็นในการกำหนดกิจกรรมของชมรม คณะกรรมการร้อยละ 48.9 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 41.1 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 9.9 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.31 แสดงว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นในการกำหนดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

คณะกรรมการร้อยละ 48.6 มีส่วนร่วมในกิจกรรมเรื่องการสรรหาบุคลากร ในการดำเนินกิจกรรมในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 39.1 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 12.3 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.27 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากรในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

คณะกรรมการร้อยละ 62.4 มีส่วนร่วมในกิจกรรมเรื่องการกำหนดเงินทุน และแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 28.9 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 8.7 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.20 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการกำหนดเงินทุนและแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

กิจกรรมเรื่องการกำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมของชมรม คณะกรรมการ ร้อยละ 55.8 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 36.3 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 7.9 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.28 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมของชมรมอยู่ในระดับปานกลาง

กิจกรรมเรื่องการคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ คณะกรรมการ ร้อยละ 54.3 มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 39.2 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 6.5 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.33 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลืออยู่ในระดับปานกลาง

คณะกรรมการร้อยละ 51.1 มีส่วนร่วมในกิจกรรมเรื่องการออกเสียงคัดค้าน หรือสนับสนุนมติที่ประชุมอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 42.1 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 6.8 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.35 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการออกเสียงคัดค้านหรือสนับสนุนมติที่ประชุมอยู่ในระดับปานกลาง

สรุปได้ว่าคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.33 (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12

ร้อยละ จำนวน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคณะกรรมการ
ชมรมผู้สูงอายุจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
และวางแผนกิจกรรม

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และวางแผนกิจกรรม	ไม่ ระบุ	ไม่ ร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					
			น้อย	ปาน กลาง	มาก	\bar{x} .	S.D.	ระดับ
การเข้าร่วมประชุมกับ คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ เพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรม	0.3 (1)	0.9 (3)	4.4 (15)	32.4 (110)	63.2 (215)	2.59	0.58	มาก
การเสนอความเห็นในการ กำหนดกิจกรรมของชมรม	1.2 (4)	2.0 (7)	9.9 (33)	48.9 (163)	41.1 (137)	2.31	0.64	ปาน กลาง
การสรรหาบุคลากรในการ ดำเนินกิจกรรม	0.9 (3)	7.0 (24)	12.3 (24)	48.6 (154)	39.1 (124)	2.27	0.67	ปาน กลาง
การกำหนดเงินทุน และแหล่ง เงินทุนในการดำเนินกิจกรรม	0.9 (3)	15.7 (54)	8.7 (25)	62.4 (179)	28.9 (83)	2.20	0.58	ปาน กลาง
การกำหนดวิธีการดำเนิน กิจกรรมของชมรม	0.3 (1)	7.3 (26)	7.9 (25)	55.8 (177)	36.3 (115)	2.28	0.60	ปาน กลาง
การคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับ ความช่วยเหลือ	1.2 (4)	14.2 (49)	6.5 (19)	54.3 (158)	39.2 (114)	2.33	0.59	ปาน กลาง
การออกเสียงคัดค้านหรือ สนับสนุนมติของที่ประชุม	0.9 (3)	5.2 (18)	6.8 (22)	51.1 (165)	42.1 (136)	2.35	0.61	ปาน กลาง
รวม						2.33	0.61	ปาน กลาง

ในขณะที่การศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมของ คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจากชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม ดังต่อไปนี้

การประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษา พบว่า ในระเบียบข้อบังคับของชมรมคณะกรรมการจะกำหนดวาระการประชุม 2 เดือนต่อ 1 ครั้ง แต่ในการปฏิบัติคณะกรรมการเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรมโดยไม่เป็นทางการมากนัก หรือไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวในการกำหนดวันเวลาที่ชัดเจน ซึ่งหากมีเรื่องอะไรหรือกิจกรรมอะไร ก็แล้วแต่ที่ทางประธานชมรมจะชี้แจงให้ทางคณะกรรมการรับทราบและร่วมกันวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ประธานชมรมจะประชุมคณะกรรมการในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ซึ่งเป็นวันทำกิจกรรมของชมรม “. . . จะมีรายการอะไรผมจะแจ้งตลอด มีอะไร ใครสงสัยอะไรก็ถามได้ตลอด ก็เป็นการประชุมอยู่แล้ว ก็ทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ อยู่แล้ว” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ส่วนการประชุมที่เป็นทางการหรือเป็นการประชุมที่มีการนัดหมาย มีการกำหนดวันเวลาที่ชัดเจน จะเกิดขึ้นนาน ๆ ครั้ง โดยทางประธานชมรมจะนัดหมายเพื่อประชุมวางแผนทำกิจกรรมในวาระสำคัญ เช่น กิจกรรมวันปีใหม่ กิจกรรมวันสงกรานต์ ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ขาดการประชุมเนื่องจากผู้สูงอายุที่เป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่มีเวลาพอให้กับชมรม และมาชมรมอยู่เป็นประจำ “. . . น้อยมากที่จะขาด เพราะว่าคณะกรรมการผู้สูงอายุเนี่ย ส่วนใหญ่คือคนว่างงาน ก็จะมาได้ตลอด . . .” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553) และในการประชุมเพื่อวางแผนทำกิจกรรมยังพบว่า การประชุมส่วนใหญ่เป็นการประชุมในระดับหัวหน้าหรือรองประธาน หรือไม่ก็เป็นการประชุมเฉพาะฝ่ายหรือแผนกของตัวเอง “เวลาเขาประชุม เขาจะประชุมเป็นระดับประธานกับรองประธาน คือที่นี้เขาจะแบ่งกันว่า มีประธาน รองประธาน แล้วก็แยกเป็นหัวหน้าแต่ละฝ่าย เสร็จแล้วก็แยกเป็นกรรมการแต่ละฝ่าย” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรมอยู่เป็นประจำ ซึ่งการประชุมของคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นการประชุมที่ไม่เป็นทางการโดยไม่มีการกำหนดวันเวลาที่ชัดเจน ส่วนการประชุมที่เป็นทางการเป็นการประชุมเพื่อวางแผนทำกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันปีใหม่ และการประชุมส่วนใหญ่เป็นการประชุมย่อยในระดับรองประธานหรือหัวหน้าแผนก การที่คณะกรรมการเข้าร่วมประชุมอยู่เป็นประจำเป็นเพราะคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีเวลาว่างจึงมีเวลาให้ชมรมเสมอ

การเสนอความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมของชมรม พบว่า การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดคือประธานชมรม ซึ่งประธานเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดกิจกรรม

ที่เกิดขึ้นในชมรมด้วยตนเอง “กิจกรรมอะไรต่าง ๆ ที่มีในชมรมผมเป็นคนกำหนด เสร็จแล้วผมจะเรียกคณะกรรมการมานั่งคุยกัน ใครเห็นอย่างไร ไม่เหมาะ ไม่ถูกต้องอะไรก็แก้ไขกันอีกทีได้” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ส่วนผู้ที่มีส่วนในการเสนอความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมของชมรมบ้าง คือ รองประธานชมรมแต่ละฝ่าย “. . . เวลาเสนอจะไปจากรองประธาน แล้วก็ไปคุยกันดู. . . ประธานก็จะเรียกรองประธานไปคุยว่างานนี้ใครจะรับไปทำได้” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553) แต่อย่างไรก็ตาม กิจกรรมที่ทางคณะกรรมการจะดำเนินการจะต้องผ่านการอนุมัติจากทางประธานเสียก่อนจึงจะดำเนินการได้ “ประธานต้องรับทราบก่อนนี่จะทำอะไรต้องประธานทราบก่อน แล้วประธานจึงจะอนุญาตว่าทำไปได้อย่างไร” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า ในการเสนอความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมของชมรม คณะกรรมการแทบไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการกำหนดกิจกรรมคือประธานชมรม เนื่องจากประธานชมรมมีภาวะผู้นำที่คณะกรรมการส่วนใหญ่ให้การยอมรับและนับถือ ส่วนผู้ที่มีส่วนในการเสนอความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมของชมรมบ้าง คือ รองประธานชมรมแต่ละฝ่าย ซึ่งก็มีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมของชมรม แต่กิจกรรมหลัก ๆ ยังเป็นหน้าที่ของประธานที่เป็นผู้กำหนด

การสรรหาคณากรในการดำเนินกิจกรรม พบว่า ในการสรรหาคณากรในการดำเนินกิจกรรม ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดคือประธานชมรม ซึ่งประธานได้ตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง โดยใช้การพิจารณาถึงความเหมาะสมความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล “นี่ผมจะดูเอง ผมจะไม่มีการรับสมัคร ผมจะดูว่าคนนี่ทำหน้าที่อะไรได้ ผมจะพิจารณาตัวเอง . . . ดูความรู้ด้วยว่าเขาจะทำได้มากน้อยแค่ไหน” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของคณะกรรมการคนอื่น ๆ เช่น “ก็แล้วแต่ใครจะถนัดทางไหน ประธานเขาดู ใครจะถนัดอะไร ทางไหน ประธานเขาก็จะจัดการ” (กรรมการฝ่ายโภชนาการ, สนทนา, 30 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า ในการสรรหาคณากรในการดำเนินกิจกรรม คณะกรรมการชมรมแทบไม่ได้มีส่วนร่วม โดยทางประธานได้ตัดสินใจสรรหาคณากรด้วยตนเอง ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาสรรหาคณากร คือ ดูถึงความเหมาะสมความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

การกำหนดเงินทุนและแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม พบว่า การกำหนดเงินสำหรับค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ที่เป็นคนตัดสินใจว่ากิจกรรมต่าง ๆ ควรใช้เงินเท่าไรคือประธานชมรม “ประธานจะเป็นคนกำหนดเงินในการใช้จ่าย . . .” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553) “ในขณะที่แหล่งเงินทุนหรือแหล่งในการหาเงินทำกิจกรรม

ต่าง ๆ ส่วนใหญ่มาจากสมาชิกของชมรม โดยสมาชิกทุกคนต้องเสียค่าบำรุงชมรมเดือนละ 30 บาท และด้วยการบริจาคของสมาชิกบางคน “ก็มีเงินของชมรมที่ได้รับบริจาค เช่น วันเกิด เขาก็ทำบุญ . . . แล้วได้จากเงินของสมาชิกด้วยเดือนละ 30 บาท” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553) เงินที่ได้จากการเก็บค่าบำรุงชมรมและการบริจาคของสมาชิกได้ฝากไว้ที่ธนาคาร โดยมีคณะกรรมการ 3 คน เป็นผู้ดูแลเรื่องการเบิกจ่าย และในเวลาเบิกเงินมีคณะกรรมการ 2 ใน 3 เช่นเบิก “การเงินทุกอย่างต้องมีคณะกรรมการ ฝากไว้ที่แบงค์ กรรมการต้องเซ็น 3 คน เวลาเซ็นต้องเซ็น 2 ใน 3” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการชมรมแทบไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเงินทุนและแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้เพราะประธานชมรมเป็นผู้กำหนดค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง ส่วนแหล่งเงินทุนก็ได้มาจากค่าบำรุงชมรมเดือนละ 30 บาท และการบริจาคของสมาชิก เงินที่ได้จากการเก็บค่าบำรุงชมรมและการบริจาคของสมาชิกได้ฝากไว้ที่ธนาคาร โดยมีคณะกรรมการ 3 คน เป็นผู้ดูแลเรื่องการเบิกจ่าย และในเวลาเบิกเงินจะต้องมีคณะกรรมการ 2 ใน 3 เช่นเบิก

การกำหนดหรือตัดสินใจถึงวิธีการดำเนินกิจกรรม พบว่า คณะกรรมการชมรมส่วนใหญ่มีบทบาทตามที่ตัวเองได้รับมอบหมาย ใครมีหน้าที่อะไร อยู่ฝ่ายไหน ก็จะกำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมของตนเอง “คนที่มีส่วนรับผิดชอบก็รับไปทำ อย่างฝ่ายโภชนาการ เขาก็จัดการเรื่องอาหาร . . . มอบหมายให้ไปแล้ว เขาก็ไปจัดการกันเอง” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งสอดคล้องกับรองประธานที่กล่าวว่า “ในส่วนของแผนงานทั่วไปเนี่ยก็จะมีคนรับผิดชอบเป็นส่วน ๆ ไปว่า อันนี้ของคนที่รับผิดชอบก็มีกรรมการดูแลก็คน คุณเองงานนี้ไปทำ ชัดซึ้งงาก็มาปรึกษา. . .” และสอดคล้องกับกรรมการฝ่ายวิชาการที่กล่าวว่า “ก็คิดกันคุยกันกับรองประธานฝ่ายวิชาการ อย่างรองประธานไปอบรมมาอย่างนั้นนะคะ เช่น สุขภาพ การดูแลสุขภาพ อะไรต่าง ๆ เราก็มาคุยกันว่าอย่างนี้ ๆ นะ แล้วเราจะเสริมกันอย่างไร” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือตัดสินใจถึงวิธีการดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นประจำ โดยมีส่วนร่วมในกำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมตามหน้าที่หรือแผนกของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งคณะกรรมการคนใดมีหน้าที่อะไร อยู่ฝ่ายไหน ก็กำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมของตนเอง เช่น คณะกรรมการฝ่ายโภชนาการมีส่วนรับผิดชอบเรื่องอาหาร ก็กำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมในฝ่ายของตนเองว่าจะทำอะไร อย่างไร

ในส่วนกิจกรรมเกี่ยวกับการคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ พบว่า ชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาไม่มีนโยบายในการคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ “ไม่ได้ทำเป็นทางการ. . . แต่เป็นการพูดคุยกันของสมาชิก” (รองประธาน, สนทนา,

25 มกราคม 2553) แต่หากสมาชิกท่านใดเจ็บไข้ เพื่อน ๆ สมาชิกด้วยกันหรือไม่ก็ญาติจะมาแจ้งกับทางประธานชมรม ประธานก็จะไปเยี่ยมหรือไม่ก็จัดคนไปเยี่ยมสมาชิกที่เจ็บไข้ท่านนั้น โดยทางชมรมจะมีเงินช่วยเหลือจำนวน 500 บาท ในกรณีที่อยู่โรงพยาบาล 3 วันขึ้นไป “เขาจะแจ้งมาณะคะ ทางญาติเขาอะไรอย่างนี้ หรือไม่ก็เพื่อนฝูงที่ไปเยี่ยมมา . . . ถ้า 3 วัน ประธานเขาก็จะมีเงินให้ 500 บาท” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553) อย่างไรก็ตาม จากการสนทนากับกรรมการฝ่ายวิชาการพบว่า ทางชมรมได้ช่วยเหลือสมาชิกท่านหนึ่งซึ่งมีความพิการทางขา คือไม่สามารถเดินได้ปกติ โดยให้ความช่วยเหลือด้วยการให้เงินประจำเดือนต่อสมาชิกท่านนั้น แต่ก็หางานเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ทำ ด้วยการล้างถ้วยล้างจานและเก็บกวาดบริเวณชมรม “ก็มีนะ อย่างที่ . . . ที่เขาทำงาน ก็ช่วยเหลือเงินประจำเดือน แต่หางานให้เขาทำ ก็ช่วยล้างถ้วยล้างชาม ทำอะไร ทางชมรมเราก็มีเงินเดือนให้เขา . . .” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า ในการคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ คณะกรรมการชมรมไม่มีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะทางชมรมไม่มีนโยบายในการคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ แต่หากสมาชิกท่านใดเจ็บไข้ เพื่อน ๆ สมาชิกด้วยกันหรือไม่ก็ญาติจะมาแจ้งกับทางประธานชมรม ประธานก็จะไปเยี่ยมหรือไม่ก็จัดคนไปเยี่ยมสมาชิกที่เจ็บไข้ท่านนั้น โดยทางชมรมจะมีเงินช่วยเหลือจำนวน 500 บาท ในกรณีที่อยู่โรงพยาบาล 3 วันขึ้นไป

ในกิจกรรมการออกเสียงคัดค้านหรือสนับสนุนมติของที่ประชุม พบว่า ถึงแม้การประชุมส่วนใหญ่เป็นการประชุมอย่างไม่เป็นทางการ แต่การประชุมที่ต้องการลงมติที่ประชุมก็จะใช้ระบบประชาธิปไตย โดยใช้การยกมือโหวตเสียงเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับมติที่ประชุม “ก็ใช้วิธียกมือครับ ให้ลงมติ ใครเห็นด้วยก็ยกมือ เอาเสียงส่วนมาก” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งในการออกเสียงลงมตินี้คณะกรรมการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเป็นประจำ โดยที่ทุกคนพูดคุยถึงประเด็นต่าง ๆ แล้วเอาประเด็นหรือข้อเสนอดีมาเป็นข้อเสนอในการร่วมกันลงมติ “ประจำเพราะว่าเวลาเราตั้งเรื่องมาเรื่องหนึ่งเนี่ย เวลานี้มันมีปัญหอย่งนี้นะ ใครมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง ทุกคนช่วยกันคุยก่อน . . . แล้วทุกคนช่วยกันสรุป เอาส่วนที่ดีที่สุดมารวมกัน แล้วก็โหวตว่าจะเอาไหม” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553) นอกจากนี้รองประธานยังกล่าวเสริมอีกว่า “คณะกรรมการที่ตั้งส่วนใหญ่คือคนที่ผ่านประสบการณ์จากงานราชการมา ก็จะมาทำงานตรงนี้เขาใช้สิทธิ์เต็มที่แล้ว” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการออกเสียงคัดค้านหรือสนับสนุนมติของที่ประชุมเป็นประจำ โดยที่ทุกคนพูดคุยถึงประเด็นต่าง ๆ แล้วเอาประเด็นที่ดีมาเป็นข้อเสนอในการร่วมกันลงมติ ซึ่งใช้การยกมือโหวตเสียงเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับมติที่ประชุม การที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เป็นประจำ เพราะคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานต่าง ๆ มาอย่างหลากหลายอาชีพ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมจึงเป็นขั้นตอนแรก ที่ทางคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปได้ถึงลักษณะที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นประจำอยู่ 3 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรม ลักษณะที่สองคือการออกเสียงโหวตรับหรือไม่รับมติที่ประชุม ลักษณะที่สามคือการกำหนดหรือวางแผนวิธีการดำเนินกิจกรรม

1.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนชมรมให้ไปสู่เป้าหมายคือความเข้มแข็งของชมรมและสวัสดิการต่าง ๆ ที่ทางผู้สูงอายุควรจะได้รับ ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมของชมรมจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งที่ทางคณะกรรมการควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เปรียบได้กับรถที่จะนำพาเราไปสู่จุดหมายปลายทาง หากชมรมผู้สูงอายุปราศจากการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ชมรมผู้สูงอายุก็เปรียบได้กับรั้วที่ว่างเปล่า ไม่มีอะไรที่จะก่อให้เกิดสวัสดิการต่อผู้สูงอายุ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางคณะกรรมการบริหารจัดการชมรมควรเข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม

ผลการศึกษาคณะกรรมาธิการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

คณะกรรมการร้อยละ 63.0 มีส่วนร่วมสละเวลาและแรงงานเพื่อช่วยกิจกรรมของชมรมในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 32.8 มีส่วนร่วมปานกลาง และร้อยละ 4.1 มีส่วนร่วมน้อย ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.59 ซึ่งให้เห็นว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการเสียสละเวลาและแรงงานเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมอยู่ในระดับมาก

การช่วยจัดหางบประมาณและวัสดุสิ่งของสำหรับใช้ในการดำเนินกิจกรรม คณะกรรมการร้อยละ 65.5 มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 29.3 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 5.3 มีส่วนร่วมน้อย ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.24 ซึ่งให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการจัดหางบประมาณและวัสดุสิ่งของสำหรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

กิจกรรมเรื่องการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานรัฐและเอกชน คณะกรรมการร้อยละ 61.0 มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 28.6 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 10.4 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.18 ซึ่งให้เห็นว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนอยู่ในระดับปานกลาง

คณะกรรมการช่วยสหะทรัพย์หรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของชมรม ร้อยละ 65.0 มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 28.2 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 6.8 มีส่วนร่วมน้อย ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.21 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการร่วมช่วยสหะทรัพย์หรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

คณะกรรมการมีส่วนช่วยชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้ามาเป็นสมาชิกของชมรม ร้อยละ 52.6 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 44.7 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 2.7 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.42 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้ามาเป็นสมาชิกชมรมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาถึงภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.32 (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13

ร้อยละ จำนวน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคณะกรรมการ
ชมรมผู้สูงอายุจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วม
ในการดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรม	ไม่ ระบุ	ไม่ ร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					
			น้อย	ปาน กลาง	มาก	\bar{x} .	S.D.	ระดับ
การสละเวลาและแรงงานเพื่อ ช่วยกิจกรรมของชมรม	1.5 (5)	0.3 (1)	4.1 (14)	32.8 (111)	63.0 (213)	2.59	0.57	มาก
การจัดหางบประมาณและวัสดุ สิ่งของในการดำเนินกิจกรรม	1.5 (5)	10.2 (35)	5.3 (16)	65.5 (199)	29.3 (89)	2.24	0.54	ปาน กลาง
การติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและ เอกชนในการดำเนินกิจกรรม	0.3 (1)	21.5 (74)	10.4 (28)	61.0 (164)	28.6 (77)	2.18	0.60	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรม	ไม่ ระบุ	ไม่ ร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					
			น้อย	ปาน กลาง	มาก	\bar{x} .	S.D.	ระดับ
การสละทรัพย์หรือบริจาควัสดุ อุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนิน กิจกรรม	0.3 (1)	5.8 (20)	6.8 (22)	65.0 (210)	28.2 (91)	2.21	0.55	ปาน กลาง
การชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ ให้ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ เข้ามาเป็น สมาชิกของชมรม	0.9 (3)	2.9 (10)	2.7 (9)	52.6 (174)	44.7 (148)	2.42	0.55	ปาน กลาง
รวม						2.32	0.56	ปาน กลาง

ผลการศึกษาจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ด้วยการสนทนากับคณะกรรมการชมรมเป็นรายบุคคล จำนวน 5 คน ในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

การเสียสละเวลาและแรงงานเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมของชมรมเป็นกิจกรรมหรือสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งในกิจกรรมนี้ พบว่า คณะกรรมการได้ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมอย่างไม่เหน็ดเหนื่อยและได้ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ “ทุกคนเสียสละ ผู้สูงอายุที่นี่ให้ความร่วมมือดีมาก ชมรมนี้ทำให้ความร่วมมือดีมาก ที่นี่บอกได้เลยว่า การเสียสละดังมาก” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) การเสียสละทุ่มเททั้งเวลาและแรงกายของคณะกรรมการและสมาชิกทำให้ชมรมที่เป็นกรณีศึกษามีความเข้มแข็งและมีชื่อเสียง ซึ่งเห็นได้จากการที่สมาชิกชมรมประมาณ 70-80 คน ได้เข้าร่วมกิจกรรมในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ซึ่งเป็นวันทำกิจกรรมของชมรมในแต่ละสัปดาห์อยู่เป็นประจำ ขณะที่คณะกรรมการบางท่านเป็นโสด ไม่มีภาระทางครอบครัว จึงมีเวลาช่วยงานของชมรมได้อย่างเต็มที่ บางท่านมาทำงานสายจนไม่สามารถทำงานเสร็จในวันนั้นได้ก็ย้งนำงานกลับไปทำที่บ้าน บางท่านช่วยงานของชมรมจนไม่มีเวลาแม้แต่จะทานข้าว “... ไม่มีเวลาว่าง แม้แต่ตัวเองจะทานข้าวยังไม่มีเวลาเลย” (กรรมการฝ่ายโภชนาการ, สนทนา, 30 มกราคม 2553) การทุ่มเททำงานของคณะกรรมการเป็นการทำงานเพื่อใช้หนี้สังคมหลังจากท่านเหล่านั้นเคยทำงานและได้รับเงินเดือนมาแล้ว แม้ปัจจุบันก็ยังได้รับเงินบำนาญ

จึงทำให้รู้สึกว่าคุณยังเป็นหนี้สังคมอยู่จึงทำงานตรงนี้เพื่อใช้หนี้สังคม “เขาทุ่มเทเต็มที่เลย เพราะว่าตอนนี้เขาใช้หนี้สังคม มีอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมบ้าง เขาก็ทุ่มเทเต็มที่เลย” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า ในการสละแรงงานและเวลาเพื่อช่วยกิจกรรมของชมรม คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่มีภาระทางครอบครัวจึงเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมของชมรมอยู่เป็นประจำ การทุ่มเทการทำงานของคณะกรรมการเกิดขึ้นเนื่องจากตัวเองรู้สึกว่าจำเป็นต้องใช้หนี้สังคม หลังจากตัวเองเคยได้รับประโยชน์จากสังคมสมัยที่ตัวเองยังทำงานประจำอยู่ จึงทำให้รู้สึกว่าตัวเองต้องทำงานตรงนี้ให้เต็มที่เพื่อใช้หนี้สังคมและทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่เพื่อนสมาชิก ผู้สูงอายุ

การจัดหางบประมาณและวัสดุสิ่งของ พบว่า ประธานชมรมและกรรมการ ฝ่ายวิชาการเป็นผู้มีบทบาทมาก โดยทางประธานชมรมได้ใช้บัตรอวยพรวันเกิดให้แก่สมาชิก แล้วพูดคุยชักชวนสมาชิกให้ทำบุญกับทางชมรม ซึ่งเดือนหนึ่งก็ได้รายได้เข้าชมรมจำนวนหลายพันบาท “ผมจะสำรวจว่า คนนี้เกิดเดือนนี้ ผมจะมีบัตรอวยพรส่งไปถึงทุกคน พออวยพรไป ผมก็จะพูดให้เขาฟังว่า มาทำบุญที่ผู้สูงอายุก็ได้บุญเหมือนกันพอเราพูดจบ เขาก็บริจาคคนละ สองร้อย สามร้อย ห้าร้อย” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ส่วนกรรมการฝ่ายวิชาการได้นำดอกไม้จันทน์ไปขายให้วัดเพื่อนำเงินเข้าชมรมและเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกผู้ร่วมทำดอกไม้จันทน์ แต่งบประมาณที่นำมาใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชมรมส่วนใหญ่ได้มาจากการเสียค่าบำรุงชมรมของสมาชิกเดือนละ 30 บาท และจากการบริจาคของสมาชิก ส่วนการจัดหาวัสดุสิ่งของต่าง ๆ คณะกรรมการชมรมส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากหรือเป็นประจำ โดยร่วมกันซื้อกับข้าวหรือผลไม้มาร่วมกันรับประทานที่ชมรม หรือไม่ก็จัดหารางวัลต่าง ๆ เพื่อจับฉลากหรือให้รางวัลแก่นักร้องที่ชนะเลิศประกวดร้องเพลง “อย่างอาหารเขาก็พากันเอามา คนนั้นทำอาหารนี้มา คนนี้ทำอาหารนี้มา ทำมารวมกันเลี้ยงผู้สูงอายุ” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุปได้ว่า ในการจัดหางบประมาณและวัสดุสิ่งของ คณะกรรมการมีส่วนร่วมประจำ โดยคณะกรรมการร่วมกันจัดหาวัสดุสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรม และเพื่อให้กิจกรรมของชมรมดำเนินไปได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาอาหารหรือสิ่งของต่าง ๆ ส่วนงบประมาณหลักที่นำมาใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชมรมส่วนใหญ่ได้มาจากการเสียค่าบำรุงชมรมของสมาชิกเดือนละ 30 บาท และจากการบริจาคของสมาชิก ในขณะที่คณะกรรมการบางท่านก็ช่วยจัดหางบประมาณมาใช้จ่ายในกิจกรรมของชมรม เช่น ประธานชมรมได้ใช้บัตรอวยพรวันเกิดให้แก่สมาชิก แล้วพูดคุยชักชวนสมาชิกให้ทำบุญกับทางชมรม

การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรมพบว่า ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ผู้ที่บทบาทมากที่สุดคือ ประธานชมรม “ในส่วนของ การประสานกับททท. ประธานรับเต็มตัวเลย” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553) ส่วนการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น วัด และชมรมต่าง ๆ คณะกรรมการบางท่านได้มีส่วนร่วมบ้างเป็นครั้งคราว แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นกับคณะกรรมการท่านนั้นด้วยว่าเป็นคณะกรรมการฝ่ายอะไร หรือมีหน้าที่เกี่ยวกับอะไร “ส่วนใหญ่ก็ติดต่อกับวัด . . . นี่เอาดอกไม้จันทน์ไปขาย ที่นี้ทำดอกไม้จันทน์ เราก็ไปติดต่อกับวัด . . . แล้วก็ไปส่ง แล้ววัดมีอะไร จะให้ทำอะไรก็ไปทำเป็นประจำ” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรม คณะกรรมการมีส่วนร่วมบ้างเป็นครั้งคราว เพราะการดำเนินกิจกรรมชมรม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังเป็นการดำเนินกิจกรรมด้วยตัวเอง ขาดการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกทั้งของรัฐและเอกชน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกจึงเป็นหน้าที่ของประธานชมรมเป็นหลัก คณะกรรมการคนอื่น ๆ ก็มีส่วนร่วมบ้างแต่ก็ขึ้นอยู่กับแผนกหรือฝ่ายของคณะกรรมการคนนั้น

การสละทรัพย์หรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมพบว่า คณะกรรมการได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก โดยเฉพาะกิจกรรมเรื่องบุญกุศล เช่น กฐิน ผ้าป่า “เรื่องบุญนี่ไม่เกี่ยงเลย มีกฐิน ผ้าป่าก็ช่วยทุกครั้ง . . .” (เลขานุการ, สนทนา, 3 กุมภาพันธ์ 2553) ส่วนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในชมรมตอนนี้ มีครบพร้อมที่จะใช้งานได้ เช่น โต๊ะทำงาน เครื่องขยายเสียง คอมพิวเตอร์ ซึ่งก็ได้มาจากคณะกรรมการและสมาชิกของชมรมที่ร่วมกันซื้อมา “ตู้นั้นนะ ไม่ได้ซื้อมา เขาร่วมกันซื้อมา โต๊ะที่ผมทำงานก็ไม่ได้ซื้อ เขาร่วมกันซื้อกันมา” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) เครื่องออกกำลังกายต่าง ๆ ที่ทางผู้สูงอายุได้ใช้ในการออกกำลังกายพบว่ามีจำนวนมาก ซึ่งทางศูนย์บริการสาธารณสุขเป็นผู้จัดไว้ให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย

สรุปได้ว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการสละทรัพย์หรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการต้องเป็นตัวอย่างแก่เพื่อนสมาชิกในชมรม จึงจะทำให้เพื่อนสมาชิกในชมรมรู้สึกมั่นใจและเชื่อมั่นในตัวผู้นำ การสละทรัพย์ของคณะกรรมการเน้นหนักไปทางกิจกรรมเรื่องบุญกุศล เช่น กฐิน ผ้าป่า ส่วนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในชมรม ปัจจุบันมีพร้อมสมบูรณ์ ซึ่งก็ได้มาจากการบริจาคของคณะกรรมการและสมาชิกชมรม

การชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกของชมรม พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ในชมรมได้รับการชักชวนจากเพื่อน ๆ สมาชิกด้วยกัน โดยทางชมรมเองไม่มีนโยบายในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้ามาเป็นสมาชิก “เขาก็ชวนกันมาเอง แต่ที่นี้ผม

“ไม่ไปเที่ยวโฆษณาหรือ เขาก็รู้เขาก็ชักชวนกันมา” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากับรองประธานว่า “ตรงนี้เป็นตัวบุคคลทั่ว ๆ ไปเสียมากกว่า สมาชิกต่อสมาชิกไปชักชวนกันมาเอง พอมาถึงที่นี้ปุ๊บเราก็ต้อนรับขับสู้เหมือนกันหมด” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553) อย่างไรก็ตามในบางคราวรองประธานได้ใช้เทคนิควิธีการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยการออกไปตามชุมชนกับพยาบาลของศูนย์บริการสาธารณสุขแล้วพูดถึงข้อดีของชมรมผู้สูงอายุ ส่วนคณะกรรมการท่านอื่น ๆ ใช้เทคนิควิธีการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยการกล่าวถึงข้อดีของชมรมเกี่ยวกับการมีเพื่อน การได้ออกกำลังกาย และการได้ร้องเพลง เช่น

“พูดในแง่ดี ก็หาตัวอย่างว่าคนนั้น คนนี้ อยู่กับบ้านเป็นอัมพฤกษ์ อัมพาตก็มี เพราะไม่ได้ใช้สมอง แต่มาชมรมได้ออกกำลังกาย มีแรง กระป๋องเป่าเหมือนเดิม คนเราเคยใช้ความคิดอยู่กับเพื่อนฝูงแล้วมานั่งมานอนหงอยเหงา เขาก็มามองดูตัวเรา เป็นต้น” (กรรมการฝ่ายโภชนาการ, สนทนา, 30 มกราคม 2553)

อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุบางคนก็ยังไม่สามารถที่จะมาร่วมทำกิจกรรมหรือเป็นสมาชิกของชมรมได้เนื่องจากยังมีภาระเกี่ยวกับการดูแลบ้านหรือไม่ก็เลี้ยงหลาน

สรุปได้ว่า ในการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกของชมรม คณะกรรมการมีส่วนร่วมเป็นบางครั้งบางคราว ซึ่งไม่ได้ปฏิบัติกันเป็นประจำ การชักชวนเพื่อนผู้สูงอายุให้เข้ามาเป็นสมาชิกชมรมส่วนใหญ่สมาชิกด้วยกันชักชวนกันมาเอง ซึ่งทางชมรมไม่มีนโยบายในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้ามาเป็นสมาชิก อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการบางคนใช้วิธีการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยการกล่าวถึงข้อดีของชมรมเกี่ยวกับการมีเพื่อน การได้ออกกำลังกาย และการได้ร้องเพลง

ดังนั้น ในการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีลักษณะที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมมากหรือเป็นประจำอยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก คือ การเสียสละทั้งแรงกายและเวลาเพื่อช่วยกิจกรรมของชมรม ลักษณะที่สอง คือ การจัดหาวัสดุสิ่งของในการดำเนินกิจกรรม และลักษณะที่สาม คือ การสละทรัพย์หรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม

1.3 การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม

การได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งที่คณะกรรมการและสมาชิกชมรมควรได้รับไม่ว่าจะจะเป็นสวัสดิการด้านวัตถุ สังคม หรือด้านจิตใจ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของผู้สูงอายุเอง

การศึกษาการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการร้อยละ 76.8 ได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 22.0 ได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 1.2 ได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยการได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้ เท่ากับ 2.76 ซึ่งให้เห็นว่าคณะกรรมการได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในระดับมาก

คณะกรรมการร้อยละ 68.4 ได้รับการตรวจสุขภาพอยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 30.1 ได้รับการตรวจสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 1.5 ได้รับการตรวจสุขภาพอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยการได้รับการตรวจสุขภาพเท่ากับ 2.67 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการได้รับการตรวจสุขภาพอยู่ในระดับมาก

คณะกรรมการร้อยละ 58.8 ได้ออกกำลังกายอยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 38.3 ได้ออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 2.9 ได้ออกกำลังกายอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยในการได้ออกกำลังกายเท่ากับ 2.56 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการได้ออกกำลังกายอยู่ในระดับมาก

คณะกรรมการร้อยละ 50.0 ได้ไปทัศนศึกษาที่ชมรมจัดขึ้นอยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 45.4 ได้ไปทัศนศึกษาที่ชมรมจัดขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 4.6 ได้ไปทัศนศึกษาที่ชมรมจัดขึ้นอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของการได้ไปทัศนศึกษาที่ชมรมจัดขึ้นเท่ากับ 2.45 ซึ่งให้เห็นว่าคณะกรรมการได้ไปทัศนศึกษาที่ทางชมรมจัดขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง

การเกิดความภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงาน คณะกรรมการร้อยละ 75.4 ได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 22.5 ได้รับประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 2.0 ได้รับประโยชน์อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการเกิดความภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงานเท่ากับ 2.73 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการเกิดความภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น คณะกรรมการร้อยละ 78.0 มีเพื่อนเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 19.4 มีเพื่อนเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 2.6 มีเพื่อนเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยการมีเพื่อนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 2.75 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการมีเพื่อนเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก

คณะกรรมการร้อยละ 68.8 ได้มีโอกาสทำบุญและปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 28.5 ได้มีโอกาสทำบุญและปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 2.7 ได้

มีโอกาสทำบุญและปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยการได้มีโอกาสทำบุญ และปฏิบัติเท่ากับ 2.66 ซึ่งให้เห็นว่าคณะกรรมการได้มีโอกาสทำบุญ ปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาถึงภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.65 (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14

ร้อยละ จำนวน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคณะกรรมการ
ชมรมผู้สูงอายุจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการได้รับ
ประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมในการได้รับ ประโยชน์จากการดำเนิน กิจกรรม	ไม่ ระบุ	ไม่ ร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ระดับ
			น้อย	ปาน กลาง	มาก	\bar{x} .	S.D.	
การได้รับความรู้เกี่ยวกับ สุขภาพ	0.3 (1)	0.6 (2)	1.2 (4)	22.0 (75)	76.8 (262)	2.76	0.46	มาก
การได้รับการตรวจสุขภาพ	0.3 (1)	1.2 (4)	1.5 (5)	30.1 (102)	68.4 (232)	2.67	0.50	มาก
การได้ออกกำลังกาย	- -	0.6 (2)	2.9 (10)	38.3 (131)	58.8 (201)	2.56	0.55	มาก
การได้ไปทัศนศึกษาที่ทาง ชมรมจัดขึ้น	- -	4.7 (16)	4.6 (15)	45.4 (149)	50.0 (164)	2.45	0.58	ปาน กลาง
การเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ ปฏิบัติงาน	0.3 (1)	0.3 (1)	2.0 (7)	22.5 (77)	75.4 (258)	2.73	0.49	มาก
การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น	0.6 (2)	0.3 (1)	2.6 (9)	19.4 (66)	78.0 (266)	2.75	0.49	มาก
การได้มีโอกาสทำบุญ และ ปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น	0.9 (3)	1.2 (4)	2.7 (9)	28.5 (96)	68.8 (232)	2.66	0.53	มาก
รวม						2.65	0.51	มาก

ผลการศึกษาจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ด้วยการสนทนากับคณะกรรมการชมรมเป็นรายบุคคล จำนวน 5 คน ใน 1 ชมรม พบรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

การได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ พบว่า การที่ชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งเป็นสถานที่บริการข้อมูลข่าวสารและดูแลเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน เป็นเหตุให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจากทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ และรับทราบถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอบรมสัมมนาเรื่องการดูแลสุขภาพจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่จัดขึ้น เพราะหน่วยงานที่จัดอบรมสัมมนาการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุจะส่งเอกสารเชิญผู้สูงอายุไปร่วมงานผ่านศูนย์บริการสาธารณสุข ทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความสะดวก ซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกชมรมได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจากทางเจ้าหน้าที่หรือพยาบาลของศูนย์บริการสาธารณสุขและของโรงพยาบาลต่าง ๆ ที่ได้มาบรรยายเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคต่าง ๆ ซึ่งในการมาบรรยายจะมาเป็นครั้งคราว เดือนหรือสองเดือนต่อหนึ่งครั้ง “มีเจ้าหน้าที่มาพูดให้ฟังเป็นระยะ สมมติว่าจะมีไข้หวัดใหญ่ เขาจะมาคุยให้ฟังก่อน เป็นกรณีไป ไม่มีประจำ เป็นครั้งคราว” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) อย่างไรก็ตามถึงแม้ทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ และของโรงพยาบาลได้มาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพเป็นครั้งคราว แต่คณะกรรมการและสมาชิกส่วนใหญ่ก็ได้ความรู้จากเรื่องนี้มากโดยเฉพาะเรื่องอาหารที่ผู้สูงอายุควรรับประทานหรือไม่ควรรับประทาน “ก็มากนะ ได้รับมากนะ บางคนก็ไม่รู้ว่าจะปฏิบัติตัวอย่างไร พอได้มาพูดมาคุยกันก็เข้าใจ โดยมากก็เรื่องอาหาร อาหารอะไรที่ผู้สูงอายุไม่ควรจะกินมาก” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ในขณะที่คณะกรรมการบางท่านได้ถูกส่งไปอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ทางหน่วยงานราชการจัดขึ้นแล้วกลับมาเผยแพร่ความรู้ให้กับสมาชิกชมรมทราบ “ก็มากนะ ส่วนมากจะมีไปตามโรงแรมไปอบรมเรื่องเบาหวาน คล้าย ๆ ไปสัมมนาเรื่องเบาหวาน ที่เป็นโรคอะไร ๆ อย่างนี้” (กรรมการฝ่ายโภชนาการ, สนทนา, 30 มกราคม 2553) การพูดคุยแนะนำกันระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันเองเกี่ยวกับการป้องกันโรคต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้ที่จะป้องกันโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง “คนที่เบาหวานส่วนใหญ่จะหายจากความรู้ที่แลกเปลี่ยนกันด้วยการพูดคุยกัน” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า ในการได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ คณะกรรมการและสมาชิกได้รับประโยชน์มากหรือเป็นประจำ ซึ่งได้รับจากทางเจ้าหน้าที่หรือพยาบาลของศูนย์บริการสาธารณสุขและของโรงพยาบาลต่าง ๆ ที่ได้มาบรรยายเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคต่าง ๆ รวมถึงได้รับจากผู้สูงอายุด้วยกันเองที่ถูกส่งไปอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ทางหน่วยงานราชการจัดขึ้น และจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ของเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับ

การป้องกันโรคต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษานั้นตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งเป็นสถานที่บริการข้อมูลข่าวสารและดูแลเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน เป็นเหตุให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจากทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ และได้รับทราบถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอบรมสัมมนาเรื่องการดูแลสุขภาพจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่จัดขึ้น

การได้รับการตรวจสุขภาพ พบว่า การที่ชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขทำให้คณะกรรมการและสมาชิกชมรมได้รับโอกาสพิเศษกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมที่ตั้งอยู่ในที่อื่น ๆ เพราะผู้สูงอายุจะได้รับการตรวจสุขภาพฟรีจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุข โดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุขจะตรวจสุขภาพประจำปีให้กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุฟรีปีละ 1 ครั้ง ซึ่งเป็นการตรวจอย่างครบวงจร “มีประจำอยู่แล้ว ปีละครั้งก็ให้เซ็นรายชื่อใครที่จะตรวจสุขภาพ ก็ให้สำรวจรายชื่อ จะได้ตรวจ เอ็กซเรย์ ตรวจเลือดพวกนี้ ถ้าหัวใจไม่ดีก็วัดคลื่นหัวใจ” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการคนอื่น ๆ ที่กล่าวไว้ เช่น “ตรวจสุขภาพก็ประจำปี ปีละครั้ง ที่นี้เขาจะเจาะเลือด ตรวจไขมัน ตรวจอะไรหมด เอ็กซเรย์ปอดอะไร แล้วก็ทำให้ผู้สูงอายุ ไม่น้อยนะคะท่าน” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า การที่ชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขทำให้คณะกรรมการและสมาชิกชมรมได้รับโอกาสพิเศษกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมที่ตั้งอยู่ในที่อื่น ๆ เพราะผู้สูงอายุจะได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุข โดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุขจะตรวจสุขภาพประจำปีให้กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุฟรีปีละ 1 ครั้ง อย่างครบวงจรตามกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการตรวจสุขภาพ

การได้ออกกำลังกาย พบว่า การมาทำกิจกรรมที่ชมรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุทำให้ได้ออกกำลังกายทั้งร่างกายและสมองจนทำให้ร่างกายดีขึ้นและสมองได้ใช้งานซึ่งสามารถป้องกันโรคสมองเสื่อมได้ “ได้มากเลย ทำให้เราแข็งแรง ตอนเช้าเราก็เดินมา เดินจากบ้านมาแล้วก็มาออกกำลังกาย เข้าเรามาเล่นกีฬา โยนห่วง เล่นอะไรก็เรื่องของเรา แต่ถ้าเราอยู่บ้านเราจะอ่อนแอ นิ่งนอน นิ่งนอน อยู่” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553)

“ครอบครัวผมเนี่ยเป็นโรคสมองเสื่อม ผมก็มีส่วนอันหนึ่งที่ใช้งานตรงเนี่ยเป็นส่วนเป็นตัวป้องกัน คือให้สมองมันใช้งานตลอด มันจะได้ไม่เกิดความเสื่อม แล้วก็ไม่มีอัลไซเมอร์ ตรงนี้ ก็ได้ออกกำลังกาย ความคิด ประสบการณ์ที่เราเคยทำมา มาใช้ตรงนี้” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553)

ซึ่งสอดคล้องกับประธานชมรมที่กล่าวว่า “ได้รับประโยชน์เยอะนะ บางคนสุขภาพไม่ค่อยดี เหนื่อยบ้าง อะไรบ้าง พอมาออกกำลังกาย เขาก็ดีขึ้นนะ” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุปได้ว่า ในการออกกำลังกาย คณะกรรมการและสมาชิกชมรมได้รับประโยชน์มากหรือประจำ เพราะการได้มาทำกิจกรรมร่วมกันเป็นเหตุให้สมองของผู้สูงอายุได้ใช้งาน สามารถป้องกันโรคสมองเสื่อม และเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย โดยไม่ต้องนั่งนอนอยู่กับบ้าน เพราะที่ชมรมมีกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น การเดินแอโรบิค และมีอุปกรณ์ออกกำลังกายพร้อมสมบูรณ์ซึ่งเป็นอุปกรณ์ของทางศูนย์บริการสาธารณสุข

การได้ไปทัศนศึกษาที่ชมรมจัดขึ้น พบว่า การไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ก็เป็นกิจกรรมสำคัญประการหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยเฉพาะกิจกรรมเรื่องบุญกุศล เช่น กล้าใจ ผ่าป่า และการไปทัศนศึกษาแบบไปเช้าเย็นกลับ นอกจากนี้ยังได้ไปทัศนศึกษาจากหน่วยงานของราชการคือกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งทางกระทรวงได้จัดให้ผู้สูงอายุได้ออกไปทัศนศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทางกระทรวงจัดขึ้น “ที่นี่เรามีเรื่อง ได้ไปทัศนศึกษาไปไหว้พระ 9 วัด ไปลงเรือ ประธานเขาจัดหรือไปทัศนศึกษาเช้าเย็นกลับ ถ้างานใหญ่ก็คืองานทอดกฐิน จะไปกัน 3 วัน อะไรอย่างนี้ . . . ก็จัดทุกครั้งก็ไปทุกครั้ง” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553) การไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขสบายใจ ไม่เหงา ไม่ว่าเหว่ ได้เปลี่ยนบรรยากาศและรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในชีวิต “ได้รับความสบายใจ ไปกราบพระไหว้พระ ผู้สูงอายุเขาจะสนใจด้านนี้” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการและสมาชิกชมรมในชมรมที่เป็นกรณีศึกษาได้ไปทัศนศึกษาอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้เพราะชมรมที่เป็นกรณีศึกษามีสมาชิกชมรมที่มีสถานะทางการเงินดี จึงสามารถจัดไปทัศนศึกษาได้บ่อยครั้ง การไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขสบายใจ ไม่เหงา ไม่ว่าเหว่ ได้เปลี่ยนบรรยากาศและรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในชีวิต ซึ่งในการไปทัศนศึกษาส่วนใหญ่ คณะกรรมการจะจัดไปในเรื่องบุญกุศล เช่น การไปไหว้พระตามวัดต่าง ๆ

การได้รับความภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงาน พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจเมื่อได้มีบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานตรงนี้ โดยมีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือสังคมซึ่งไม่มีผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้มาพบปะเพื่อนฝูงทำให้ไม่ว่าเหว่อยู่กับบ้าน “เราก็ภูมิใจในตัวเองนะ เราก็ได้ทำบุญในส่วนนี้ใช้ไหมฮะ เราไม่ได้เงินเดือนเลย ไม่ได้เลย เราก็ภูมิใจได้ทำบุญส่วนนี้ ช่วยเหลือสังคม” (เลขานุการ, สนทนา, 3 กุมภาพันธ์ 2553)

“ก็ภูมิใจอยู่ มีความสุขใจ เราไม่ต้องนั่งหงอยเหงาอยู่กับบ้าน รู้สึกว่ามันสบายใจ ถ้าอยู่บ้านก็ . . . ลูกก็ไม่อยู่บ้าน เขาไปทำงาน เราก็เหงา เราไปอย่างนั้น ไปพบปะเพื่อนฝูงก็มีความสุข” (กรรมการฝ่ายโภชนาการ, สนทนา, 30 มกราคม 2553)

ซึ่งสอดคล้องกับประธานชมรมที่กล่าวว่า “เขาภูมิใจ เขาไม่มีผลประโยชน์อะไร เขาภูมิใจที่ได้ช่วยงานของชมรม เขามีหน้าที่อะไร เขาก็ทำ ทำได้เขาก็สบายใจ ภูมิใจ” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) นอกจากความภาคภูมิใจที่ได้รับจากการที่ได้ช่วยเหลือสังคมและความสุขใจที่ได้มาพบปะเพื่อนฝูงแล้ว ร่างกายที่แข็งแรงขึ้น และการเห็นคุณค่าในตัวเอง ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่คณะกรรมการชมรมได้รับ “ความภาคภูมิใจข้อแรกก็ทำให้เราแข็งแรง ทำให้เรามีคุณค่าขึ้นแทนที่เราจะอยู่บ้าน แล้วไม่รู้วัน ๆ หนึ่งทำอะไร . . . และความรู้ของเราก็ไม่ตาย เราได้พูด ได้อะไร สมองเรา ไม่งั้นเดี๋ยวก็เป็นอัลไซเมอร์ แต่เราได้พูด ได้ทำอะไร ๆ ร่างกายของเราก็ยังคงแคล่วคล่องอยู่” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการมีความภูมิใจเมื่อได้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำหรือมาก โดยมีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือสังคมซึ่งไม่มีผลตอบแทน และมีความสุขใจที่ได้มาพบปะเพื่อนฝูงทำให้ไม่ว่างเหวออยู่กับบ้าน นอกจากนี้ร่างกายที่แข็งแรงขึ้น และการเห็นคุณค่าในตัวเอง ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่คณะกรรมการชมรมได้รับ

การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น พบว่า การได้เข้ามาร่วมทำกิจกรรมที่ชมรมผู้สูงอายุทำ ให้คณะกรรมการชมรมมีเพื่อนเพิ่มขึ้นมาก ซึ่งทำให้เกิดมีสังคมใหม่ ๆ สนุกสนาน ไม่เหงา ได้ไปสังสรรค์กับเพื่อน ๆ ที่เป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกด้วยกัน “เขาได้ประโยชน์เยอะ เข้ามาได้รู้จักกันคุยกัน มีงานอะไรก็บอก ไปเที่ยวด้วยกัน ทำให้มีเพื่อนฝูงเพิ่มขึ้น” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการคนอื่น ๆ ที่กล่าวไว้ เช่น

ทำให้เราได้เพื่อน ได้สังสรรค์เพื่อนแต่ละอาชีพ แล้วเราก็มานัดกันไปไหน เดี่ยวก็ไปกินข้าวกันใหม่ ไปเที่ยวอะไรกันใหม่ ไปฟังเพลง เราได้มีสังคมต่อไปอีก ถ้าเราอยู่บ้านนะคะ เราก็เหงา ป่านนี้กินนอน กินกาแฟ หลับคาถ้วยกาแฟเลย อ่านหนังสือพิมพ์ ไม่รู้จะทำอะไร แล้วร่างกายก็ท้อแท้ ไม่แข็งแรง แต่เรามานี้เราได้แข็งแรง (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 กุมภาพันธ์ 2553)

ในขณะที่คณะกรรมการบางท่านนอกจากจะมีเพื่อนที่เป็นสมาชิกในชมรมเพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีเพื่อนต่างชมรม ซึ่งเกิดจากการติดต่อประสานงานกับกลุ่มเพื่อนชมรมต่าง ๆ “เพื่อนผมเยอะมากเลย ส่วนใหญ่เวลานี้ชมรมผู้สูงอายุเนี่ย ผมไปเนี่ย ก็จะมีคนทักทายปราศรัย . . .” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการชมรมมีเพื่อนเพิ่มขึ้นอยู่เป็นประจำ การมีเพื่อนเพิ่มขึ้นทำให้เกิดมีสังคมใหม่ ๆ สนุกสนาน ไม่เหงา ได้ไปสังสรรค์กับเพื่อน ๆ ที่เป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกด้วยกันอยู่เป็นประจำ คณะกรรมการเป็นผู้สูงอายุที่ปลดเกษียณอายุจากงานประจำ เพื่อนเก่า ๆ สมัยที่ยังทำงานประจำอยู่ต่างแยกย้ายกันไปหลังจากปลดเกษียณ การเข้ามาร่วมกิจกรรมในชมรมของคณะกรรมการจึงทำให้มีเพื่อนใหม่ ๆ หลากหลายอาชีพ

การได้มีโอกาสทำบุญ และปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น พบว่า นอกจากคณะกรรมการและสมาชิกของชมรมจะได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาอยู่เป็นประจำแล้ว เรื่องบุญกุศลต่าง ๆ คณะกรรมการส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมอยู่เป็นประจำ เพราะทางชมรมได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องบุญกุศลอยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นกุฐิน ผ้าป่า ถวายเทียนพรรษา หรือไม่ก็กิจกรรมประจำวันคือ สวดมนต์ นั่งสมาธิ นอกจากนี้ยังไปร่วมงานบุญต่าง ๆ ที่สมาชิกบอก เช่น งานแต่ง งานบวช งานศพ หรือไม่ก็ไปร่วมงานศพของเพื่อนสมาชิกที่เสียชีวิต “ก็เยอะ อย่างบุญกุศลเขาไม่ขัด ร่วมมือกันดี คณะกรรมการช่วยกันทุกคน” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการคนอื่น ๆ ที่กล่าวไว้ เช่น “มีกุฐิน ผ้าป่าก็ช่วยทุกครั้ง เวลาจัดงานอะไรเขาบอกก็ไปหมด งานแต่ง งานศพ งานบวช เพื่อนสมาชิกด้วยกันบอก อย่างคนในชมรมเขาเสียชีวิตอีก เราก็ต้องไป” (เลขานุการ, สนทนา, 3 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการทุกท่านได้มีโอกาสทำบุญกุศลอยู่เป็นประจำ เช่น ทำบุญกุฐิน ผ้าป่า ถวายเทียนพรรษา หรือไม่ก็กิจกรรมประจำวันคือสวดมนต์ นั่งสมาธิ นอกจากนี้ยังไปร่วมงานบุญต่าง ๆ ที่สมาชิกบอก เช่น งานแต่ง งานบวช งานศพ หรือไม่ก็ไปร่วมงานศพของเพื่อนสมาชิกที่เสียชีวิต สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นความดีหรือเรียกว่า “บุญ” ซึ่งเป็นสิ่งที่คณะกรรมการและสมาชิกชมรมได้รับอยู่เป็นประจำ

ดังนั้น จึงสรุปในภาพรวมการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมได้ว่า ประโยชน์ที่คณะกรรมการชมรมได้รับจากการดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นประจำมี 6 ลักษณะ คือ การได้รับความรู้เรื่องสุขภาพ การได้ตรวจสุขภาพ การได้ออกกำลังกาย การได้มีเพื่อนเพิ่มขึ้น การเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง และการได้มีโอกาสทำบุญกุศล

1.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลนั้นหลัก ๆ มี 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามโดยตรง และการมีส่วนร่วมในการติดตามโดยอ้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมทั้งสองนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุให้ไปสู่ทิศทางที่กำหนดหรือเป้าหมายที่ต้องการ

จากการศึกษาคณะกรรมการในชมรมผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามประเมินผลทั้งทางตรงและอ้อม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมเรื่องการติดตาม ตรวจสอบรายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ คณะกรรมการร้อยละ 43.1 มีส่วนร่วมปานกลาง รองลงมาร้อยละ 42.1 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 14.8 มีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.27 จึงชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบรายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

คณะกรรมการร้อยละ 47.8 มีส่วนร่วมในการติดตามความสำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 46.0 อยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 6.2 อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.42 จึงแสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการติดตามความสำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

คณะกรรมการร้อยละ 49.1 ได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 43.9 อยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 7.0 อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.42 จึงชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

คณะกรรมการร้อยละ 57.8 ได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 38.0 อยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 4.2 อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.54 จึงชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการพูดคุยกับเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมาก

คณะกรรมการร้อยละ 46.5 ได้เสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรมอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาร้อยละ 44.3 อยู่ในระดับมาก และร้อยละ 9.2 อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยในกิจกรรมนี้เท่ากับ 2.35 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรมอยู่ในระดับปานกลาง

สรุปได้ว่าคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.40 (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15

ร้อยละ จำนวน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคณะกรรมการ
ชมรมผู้สูงอายุจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วม
ในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลการดำเนิน กิจกรรม	ไม่ ระบุ	ไม่ ร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					ระดับ
			น้อย	ปาน กลาง	มาก	\bar{x} .	S.D.	
การติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์	0.6 (2)	11.0 (38)	14.8 (45)	43.1 (131)	42.1 (128)	2.27	0.70	ปาน กลาง
การติดตามการดำเนิน กิจกรรมของชมรมว่าสำเร็จ หรือล้มเหลว	0.3 (1)	6.1 (21)	6.2 (20)	46.0 (148)	47.8 (154)	2.42	0.61	ปาน กลาง
การได้รับทราบปัญหาและ อุปสรรคของการดำเนิน กิจกรรมในชมรม	0.3 (1)	3.8 (13)	7.0 (23)	43.9 (145)	49.1 (162)	2.42	0.62	ปาน กลาง
การได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิก เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม	0.9 (3)	2.6 (9)	4.2 (14)	38.0 (126)	57.8 (192)	2.54	0.58	มาก
การเสนอแนวทางการ ปรับปรุงแก้ไขการดำเนิน กิจกรรมของชมรม	0.3 (1)	4.7 (16)	9.2 (30)	46.5 (152)	44.3 (145)	2.35	0.64	ปาน กลาง
รวม						2.40	0.63	ปาน กลาง

ผลการศึกษาจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ด้วยการสนทนากับคณะกรรมการ
รายบุคคล จำนวน 5 คน ในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
ของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

ในการติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้ เป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ พบว่า ผู้ที่มีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบรายรับ-รายจ่ายของชมรมให้ เป็นไปตาม
วัตถุประสงค์คือประธาน “ผมจะคุมการเงิน จะซื้อจะใช้จ่ายอะไรก็จะบอกผม” (ประธาน, สนทนา,

5 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งสอดคล้องกับรองประธานที่กล่าวไว้ว่า “ส่วนใหญ่เขาไม่ค่อยสนใจ ส่วนใหญ่ที่นี้ประธานทำ” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553) แต่การเบิกจ่ายเงินของชมรมจะมีคณะกรรมการดูแล 3 คน “จะต้องมีคน มีคนเบิกจ่ายเงิน 3 คน อยู่ที่แผนก” (เลขานุการ, สนทนา, 3 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งสาเหตุที่คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ข้องเกี่ยวกับเรื่องการเงินเนื่องมาจากเป็นเรื่องที่ยุ่งยากทำให้ปวดหัว อย่างไรก็ตามประธานชมรมก็ได้แจ้งรายรับ-รายจ่ายของกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมในวารสารรายสองเดือน “เราจะมีลงบทุกเดือน รายรับ-รายจ่ายก็ต้องมีทุกเดือน เดือนนี้แต่ละวันเลยรับเท่าไร จ่ายเท่าไร ทำทุกเดือน แจ้งในวารสารมีเงินเท่าไร ตอนนี ะไรเท่าไร วารสารออกสองเดือนครั้ง” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการแทบไม่มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลเรื่องรายรับ-รายจ่ายคือประธานชมรม ซึ่งสาเหตุที่คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ข้องเกี่ยวกับเรื่องการเงินเนื่องมาจากเป็นเรื่องที่ยุ่งยากทำให้ปวดหัว และมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ อย่างไรก็ตามทางชมรมก็ได้ออกรายการรายสองเดือน เพื่อชี้แจงถึงการดำเนินกิจกรรมของชมรม และได้ชี้แจงรายรับ-รายจ่ายของชมรมไว้ด้วย

การติดตามความสำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินกิจกรรม พบว่า ผู้ที่มีบทบาทมากคือประธานและกรรมการที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินกิจกรรม เพราะกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชมรมส่วนใหญ่ประธานเป็นผู้กำหนด โดยมอบหมายให้กรรมการที่รับหน้าที่กำกับดูแล “ส่วนใหญ่เจ้าของเรื่องจะเป็นคนประเมินเอง” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553) ซึ่งประธานใช้เทคนิคในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมด้วยการสังเกตว่าผลกระทบกลับมาเป็นอย่างไร “ไปที่ไหนก็ได้รับคำชมเชยมาอย่างนั้นนะ . . . โดยมากผมจะไม่สอบถามไป” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) ส่วนคณะกรรมการคนอื่น ๆ ใช้การสอบถามหรือพูดคุยกับคณะกรรมการหรือไม่ก็สมาชิก รวมถึงใช้การสังเกต หากมีปัญหาอุปสรรคอะไรก็จะรีบแก้ปัญหานั้นทันที “. . . ก็ใช้วิธีการสอบถามคณะกรรมการที่เรามอบหมายไปว่าอันนี้เป็นอย่างไร มีอะไรขัดข้องไหม มีผลกระทบอะไรบ้าง” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการติดตามความสำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นประจำ เพราะคณะกรรมการทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลการดำเนินกิจกรรมในส่วนที่ตัวเองได้รับมอบหมาย คณะกรรมการแต่ละแผนกหรือฝ่ายจึงมีส่วนร่วมประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของแผนกหรือฝ่ายของตัวเองเพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ เช่น กิจกรรมการร้องเพลงซึ่งคณะกรรมการฝ่ายวิชาการเป็นเจ้าของกิจกรรมก็จำเป็นต้องติดตามผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกชมรมโดยส่วนรวม

การพูดคุยกับสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม พบว่า ประธานและรองประธานเป็นผู้ทำหน้าที่แจ้งข่าวสารและพูดคุยการดำเนินกิจกรรมกับคณะกรรมการและสมาชิกทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ผ่านเครื่องขยายเสียงของทางชมรม ขณะที่คณะกรรมการและสมาชิกก็ใช้เวทีนี้ในการสนทนากันถึงการดำเนินกิจกรรมของชมรม “ก็คุยกันปกติ คุยกันหน้าชั้น ก็พูดคุยกันประจำ จะมีการพูดหน้าชั้น” (เลขานุการ, สนทนา, 3 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งสอดคล้องกับกรรมการฝ่ายโภชนาการที่กล่าวว่า “ก็มากเหมือนกันนะ ต่างคนต่างช่วยกันออกความคิดเห็น” (กรรมการฝ่ายโภชนาการ, สนทนา, 30 มกราคม 2553) และสอดคล้องกับประธานชมรมที่กล่าวว่า “เขาก็จะคุยกัน แต่ก็ไม่ค่อยได้มาเสนออะไร คือ ผมมอบหมายไปแล้ว ผมก็จะไม่ไปยุ่งกับเขามาก ให้เขาจัดการเอง นอกเสียจากเขามีอะไรขัดข้อง ก็มาถามผมได้” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการได้พูดคุยกับสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของชมรมอยู่เป็นประจำ โดยประธานและรองประธานเป็นผู้ทำหน้าที่แจ้งข่าวสารและพูดคุยการดำเนินกิจกรรมกับคณะกรรมการและสมาชิกทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ผ่านเครื่องขยายเสียงของทางชมรม ในขณะที่คณะกรรมการและสมาชิกก็ใช้เวทีนี้ในการสนทนากันถึงการดำเนินกิจกรรมของชมรมอยู่เป็นประจำ

การได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม พบว่า คณะกรรมการได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของฝ่ายหรือแผนกของตัวเองเป็นส่วนใหญ่ “แผนกใคร แผนกมัน จะมาคุยกัน อันนี้มีปัญหาอย่างนี้ เราจะแก้อย่างไร” (รองประธาน, สนทนา, 25 มกราคม 2553) เช่น ฝ่ายโภชนาการก็ดูแลเรื่องอาหาร ซึ่งการรับทราบถึงตัวปัญหาและอุปสรรคได้ใช้การพูดคุยและการสังเกต “เราก็ดูคน ช่วยกันสังเกต เป็นหูเป็นตา คำนวณคน ว่าตอนนี้นะกับข้าวไม่พอนะ . . .” ส่วนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมในภาพกว้างผู้ที่มีบทบาทคือประธานและรองประธาน “ในระดับประธาน รองประธาน เขาจะคุยกัน ประธานกับรองประธานเขาจะคุยกันประจำ . . .” (กรรมการฝ่ายวิชาการ, สนทนา, 27 มกราคม 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมด้วยการพูดคุยและการสังเกตอยู่เป็นประจำ แต่การรับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในแผนกหรือฝ่ายของตัวเองเป็นส่วนใหญ่ เช่น การรับทราบปัญหาและอุปสรรคของคณะกรรมการฝ่ายโภชนาการจะใช้การสังเกตว่า คนมีเท่าไร กับข้าวแค่นี้จะพอไหม เป็นต้น

การเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรม พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่เสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรมกับประธาน ชมรมเป็นหลักเพื่อให้ประธานเป็นผู้พิจารณาว่าจะแก้ไขหรือไม่อย่างไร “มี เขาก็มี อันนี้น่าจะเป็น อย่างนั้น จะเป็นอย่างนี้ ถ้าอย่างนี้ก็เอา ก็เอาเสียงส่วนมาก” (ประธาน, สนทนา, 5 กุมภาพันธ์ 2553) จากการสนทนากับคณะกรรมการท่านอื่น ๆ ต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าบางครั้งก็เสนอ ประธานเขาเหมือนกัน เช่น “บางครั้งก็คุยกับประธานเขาเหมือนกันว่าอย่างนั้น อย่างนี้ ก็แล้วแต่ ประธานว่าจะเอาความคิดเห็นเราหรือเปล่า” (เลขานุการ, สนทนา, 3 กุมภาพันธ์ 2553)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรม ของชมรมเป็นบางครั้งบางคราว โดยคณะกรรมการเสนอไปยังประธานชมรมเป็นหลักเพื่อให้ ประธานเป็นผู้พิจารณาว่าจะแก้ไขหรือไม่อย่างไร ซึ่งสาเหตุที่ทำให้คณะกรรมการมีส่วนร่วม ในการเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรมเป็นบางครั้งบางคราวนั้น เพราะการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมต่าง ๆ นั้นยังขึ้นอยู่กับทางประธานชมรมเป็นหลัก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ากิจกรรมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมที่ คณะกรรมการชมรมเข้ามามีส่วนร่วมประจำ มี 3 ลักษณะ คือ การติดตามความสำเร็จหรือ ล้มเหลวของการดำเนินกิจกรรม การได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรม และ การพูดคุยถึงการดำเนินกิจกรรมกับเพื่อนสมาชิก

2. ภาพรวมของระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาถึงระดับของการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน โดยรวมแล้ว สามารถจำแนกการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และวางแผนกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.33 แสดงว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.32 แสดงว่า คณะกรรมการชมรม ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการ ชมรมผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.65 แสดงว่าคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วม ในขั้นตอนนี้อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของ คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.40 แสดงว่าคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้อยู่ในระดับปานกลาง

สรุปผลการศึกษา เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุแล้ว พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.43 แสดงว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16

ภาพรวมค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วม
ในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

การมีส่วนร่วม	\bar{x} .	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม	2.33	0.61	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	2.32	0.56	ปานกลาง
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม	2.65	0.51	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม	2.40	0.63	ปานกลาง
รวม	2.43	0.58	ปานกลาง

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุส่วนน้อยถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรค โดยมีความเป็นปัญหาและอุปสรรค 2 ระดับ คือ

1. ระดับปานกลาง ได้แก่ การมีภาระในการดูแลครอบครัวมีค่าเฉลี่ย 2.00 การมีภาระในการประกอบกิจกรรมอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย 1.97 การมีปัญหาสุขภาพมีค่าเฉลี่ย 1.68 การเสียระยะเวลาในการเดินทางมีค่าเฉลี่ย 1.64 และการที่ชมรมตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 1.51

2. ระดับน้อย ได้แก่ การที่คณะกรรมการขาดความสัมพันธ์อันดีต่อกันมีค่าเฉลี่ย 1.45 การที่กิจกรรมไม่ตรงต่อความต้องการมีค่าเฉลี่ย 1.45 การที่คณะกรรมการไม่มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ย 1.39 การขาดความเข้าใจในการบริหารกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 1.38 และการขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำมีค่าเฉลี่ย 1.35

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุแล้ว พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 1.58 แสดงว่า ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหา
และอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

ปัญหาและอุปสรรค ต่อการมีส่วนร่วม	ไม่ ระบุ	ไม่ เกี่ยวข้อง	ระดับปัญหาและอุปสรรค					
			น้อย	ปาน กลาง	มาก	\bar{x} .	S.D.	ระดับ
การมีภาระในการดูแล ครอบครัว	0.6 (2)	15.7 (54)	26.4 (76)	47.2 (136)	26.4 (76)	2.00	0.73	ปาน กลาง
การมีภาระในการ ประกอบกิจกรรมอื่น	0.6 (2)	19.8 (68)	25.2 (69)	52.9 (145)	21.9 (60)	1.97	0.69	ปาน กลาง
การมีปัญหาสุขภาพ	0.3 (1)	9.6 (33)	42.7 (131)	46.6 (143)	10.7 (33)	1.68	0.66	ปาน กลาง
การเสียระยะเวลา ในการเดินทาง	0.6 (2)	15.4 (53)	46.0 (133)	43.9 (127)	10.0 (29)	1.64	0.66	ปาน กลาง
กิจกรรมไม่ตรงต่อ ความต้องการ	1.5 (5)	27.0 (93)	59.8 (147)	35.8 (88)	4.5 (11)	1.45	0.58	น้อย
การขาดความเข้าใจ ในการบริหารกิจกรรม	2.3 (8)	27.3 (94)	65.3 (158)	31.8 (77)	2.9 (7)	1.38	0.54	น้อย
การขาดความเชื่อมั่น ในตัวผู้นำ	2.6 (9)	41.3 (142)	72.5 (140)	19.7 (38)	7.8 (15)	1.35	0.62	น้อย
คณะกรรมการขาด ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน	1.2 (4)	33.1 (114)	63.7 (144)	27.4 (62)	8.8 (20)	1.45	0.65	น้อย
คณะกรรมการไม่มีการ ประชุมอย่างสม่ำเสมอ	1.2 (4)	31.4 (108)	65.5 (152)	29.7 (69)	4.7 (11)	1.39	0.58	น้อย
ชมรมอยู่ในสถานที่ไม่ เหมาะสม	1.7 (6)	41.0 (141)	58.9 (116)	31.0 (61)	10.2 (20)	1.51	0.68	ปาน กลาง
รวม						1.58	0.64	ปาน กลาง

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และการสนทนา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุทั้ง 2 ส่วน คือ ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุรายบุคคล จำนวน 5 คน ในชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม สามารถนำมาเปรียบเทียบกันแล้วทำให้ได้ผลการเปรียบเทียบข้อมูลทั้ง 2 ส่วน ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งผลการเปรียบเทียบข้อมูลการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุออกเป็น 4 ประเด็น คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม, การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม, การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม

จากการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและการสนทนาประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ได้ผลการเปรียบเทียบข้อมูลจากทั้งสองวิธีการ ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนา

ประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม

เกณฑ์การเปรียบเทียบ	การเก็บรวบรวมข้อมูล		ผลการเปรียบเทียบ
	*ข้อมูลจากแบบสอบถาม	*ข้อมูลจากการสนทนา	
1. การเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุเพื่อวางแผนกิจกรรม	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมประจำ	✓
2. การเสนอความเห็นในการกำหนดกิจกรรมของชมรม	มีส่วนร่วมปานกลาง	แทบไม่มีส่วนร่วม	X

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

เกณฑ์การเปรียบเทียบ	การเก็บรวบรวมข้อมูล		ผลการเปรียบเทียบ
	*ข้อมูลจากแบบสอบถาม	*ข้อมูลจากการสนทนา	
3. การสรรหาบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม	มีส่วนร่วม ปานกลาง	แทบไม่มี มีส่วนร่วม	X
4. การกำหนดเงินทุน และแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม	มีส่วนร่วม ปานกลาง	แทบไม่มี มีส่วนร่วม	X
5. การกำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมของชมรม	มีส่วนร่วม ปานกลาง	มีส่วนร่วม ประจำ	X
6. การคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ	มีส่วนร่วม ปานกลาง	แทบไม่มี มีส่วนร่วม	X
7. การออกเสียงคัดค้านหรือสนับสนุนมติของที่ประชุม	มีส่วนร่วม ปานกลาง	มีส่วนร่วม ประจำ	X

หมายเหตุ

✓ หมายถึง ศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้มีความเหมือนกันหรือสนับสนุนกัน

X หมายถึง ศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่สนับสนุนกัน

*ข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจาก

การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนาประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ สามารถอธิบายเหตุผลได้ดังนี้

1. การเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการเพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรมพบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรมในระดับมาก ($\bar{x} = 2.59$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรมเป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ซึ่งให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความเหมือนกันหรือ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และได้อธิบายว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ในระดับมากร้อยละ 63.2 ปานกลางร้อยละ 32.4 และน้อยร้อยละ 4.4 (ตามตารางที่ 4.12) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังสามารถอธิบายถึงการเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการไว้ว่า การประชุมของคณะกรรมการเป็นการประชุมที่ไม่เป็นทางการโดยไม่มีการกำหนดวันเวลาที่ชัดเจน ส่วนการประชุมที่เป็นทางการเป็นการประชุมเพื่อวางแผนทำกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันปีใหม่ และการประชุมส่วนใหญ่เป็นการประชุมย่อยในระดับรองประธานหรือ หัวหน้าแผนก การที่คณะกรรมการเข้าร่วมประชุมอยู่เป็นประจำเป็นเพราะคณะกรรมการส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีเวลาว่างจึงมีเวลาให้ชมรมเสมอ

2. การเสนอความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมของชมรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณ ที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.31$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรม ที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการแทบไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็น ในการกำหนดกิจกรรมของชมรม

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ซึ่งให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และได้ อธิบายว่าคณะกรรมการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ในระดับปานกลางร้อยละ 48.9 มากร้อยละ 41.1 และน้อยร้อยละ 9.9 (ตามตารางที่ 4.12) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการ แทบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ และยังสามารถอธิบายว่าผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการกำหนดกิจกรรมคือ ประธานชมรม เนื่องจากประธานชมรมมีภาวะผู้นำที่คณะกรรมการส่วนใหญ่ให้การยอมรับและนับถือ ส่วนผู้ที่มีส่วนในการเสนอความคิดเห็นในการกำหนดกิจกรรมของชมรมบ้าง คือ รองประธาน ชมรมแต่ละฝ่าย ซึ่งก็มีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมของชมรม แต่กิจกรรมหลัก ๆ ยังเป็นหน้าที่ ของประธานที่เป็นผู้กำหนด

3. การสรรหาคูลากรในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จาก แบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการ ชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมสรรหาคูลากรในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.27$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา

1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการแทบไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมสรรหาบุคลากรในการดำเนินกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และได้อธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 48.6 มีส่วนร่วมปานกลาง ร้อยละ 39.1 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 12.3 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.12) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการแทบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ และยังสามารถอธิบายว่าประธานชมรมได้ตัดสินใจสรรหาบุคลากรด้วยตนเอง ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาสรรหาบุคลากรคือ ดูถึงความเหมาะสมความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

4. การกำหนดเงินทุน และแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการกำหนดเงินทุน และแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.20$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการแทบไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเงินทุน และแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และได้อธิบายว่าคณะกรรมการส่วนใหญ่ร้อยละ 62.4 มีส่วนร่วมปานกลาง ร้อยละ 28.9 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 8.7 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.12) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมแทบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ และยังสามารถอธิบายว่าการกำหนดค่าใช้จ่ายประธานชมรมเป็นผู้กำหนดด้วยตนเอง ส่วนแหล่งเงินทุนก็ได้มาจากค่าบำรุงชมรมเดือนละ 30 บาท และการบริจาคของสมาชิก เงินที่ได้จากการเก็บค่าบำรุงชมรมและการบริจาคของสมาชิกได้ฝากไว้ที่ธนาคาร โดยมีคณะกรรมการ 3 คน เป็นผู้ดูแลเรื่องการเงินเบิกจ่าย และในเวลาเบิกเงินจะต้องมีคณะกรรมการ 2 ใน 3 เซ็นเบิก

5. การกำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมของชมรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมของชมรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.28$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือตัดสินใจถึงวิธีการดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ซึ่งให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 55.8 มีส่วนร่วมปานกลาง ร้อยละ 36.3 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 7.9 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.12) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังสามารถอธิบายว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมในกำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมตามหน้าที่หรือแผนกของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งคณะกรรมการคนใดมีหน้าที่อะไร อยู่ฝ่ายไหน ก็กำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมของตนเอง เช่น คณะกรรมการฝ่ายโภชนาการมีส่วนร่วมรับผิดชอบเรื่องอาหารก็กำหนดวิธีการดำเนินกิจกรรมในฝ่ายของตนเองว่าจะทำอะไร อย่างไร

6. การคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลืออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.33$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ซึ่งให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และอธิบายว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมปานกลางร้อยละ 54.3 มากร้อยละ 39.2 และน้อยร้อยละ 6.5 (ตามตารางที่ 4.12) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ และยังสามารถอธิบายว่าชมรมไม่มีนโยบายในการคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ แต่หากสมาชิกท่านใดเจ็บไข้ เพื่อน ๆ สมาชิกด้วยกันหรือไม่ก็ญาติจะมาแจ้งกับทางประธานชมรม ประธานก็จะไปเยี่ยมหรือไม่ก็จัดคนไปเยี่ยมสมาชิกที่เจ็บไข้ท่านนั้น โดยทางชมรมจะมีเงินช่วยเหลือจำนวน 500 บาท ในกรณีที่อยู่โรงพยาบาล 3 วันขึ้นไป

7. การออกเสียงคัดค้านหรือสนับสนุนมติของที่ประชุม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่าคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลืออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.35$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการออกเสียงคัดค้านหรือสนับสนุนมติของที่ประชุมเป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมคัดเลือกสมาชิกที่ ควรได้รับความช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และอธิบายว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วม ปานกลางร้อยละ 51.1 มากร้อยละ 42.1 และน้อยร้อยละ 6.8 (ตามตารางที่ 4.12) แต่ข้อมูลเชิง คุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังได้อธิบายว่า คณะกรรมการทุกคนพูดคุยกันถึงประเด็นต่าง ๆ แล้วเอาประเด็นหรือข้อเสนอที่ดีมาเป็นข้อเสนอในการ ร่วมกันลงมติ ซึ่งใช้การยกมือโหวตเสียงเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับมติที่ประชุม การที่ คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เป็นประจำ เพราะคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความ รู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานต่าง ๆ มาอย่างหลากหลายอาชีพ

สรุปโดยภาพรวมของการเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในประเด็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุพบว่า ข้อมูล เชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนามีความเหมือนกันหรือ สันนิษฐานกันเฉพาะในเกณฑ์การเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการเพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรม ส่วนนอกจากนั้นมีความแตกต่างกันหรือไม่สันนิษฐานกัน

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

จากการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและการสนทนาประเด็นการ มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ได้ผลการเปรียบเทียบข้อมูล จากทั้งสองวิธีการ ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนา

ประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

เกณฑ์การเปรียบเทียบ	การเก็บรวบรวมข้อมูล		ผลการเปรียบเทียบ
	*ข้อมูลจากแบบสอบถาม	*ข้อมูลจากการสนทนา	
1. การสละเวลาและแรงงานเพื่อช่วยกิจกรรมของชมรม	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมประจำ	✓
2. การจัดหางบประมาณและวัสดุสิ่งของในการดำเนินกิจกรรม	มีส่วนร่วมปานกลาง	มีส่วนร่วมประจำ	X
3. การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรม	มีส่วนร่วมปานกลาง	มีส่วนร่วมเป็นบางครั้ง	✓
4. การสละทรัพย์สินหรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม	มีส่วนร่วมปานกลาง	มีส่วนร่วมประจำ	X
5. การชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกของชมรม	มีส่วนร่วมปานกลาง	มีส่วนร่วมเป็นบางครั้ง	✓

หมายเหตุ

✓ หมายถึง ศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้มีความเหมือนกันหรือสนับสนุนกัน

X หมายถึง ศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่สนับสนุนกัน

*ข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจาก

การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนาประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ สามารถอธิบายเหตุผลได้ดังนี้

1. การสละเวลาและแรงงานเพื่อช่วยกิจกรรมของชมรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมสละเวลาและแรงงานเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมของชมรมอยู่ในระดับมาก

($\bar{x} = 2.59$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมสละเวลาและแรงงานเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมของชมรมอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือสลับกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 63.0 มีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 32.8 มีส่วนร่วมปานกลาง และร้อยละ 4.1 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.13) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังได้อธิบายว่าคณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่มีภาระทางครอบครัวจึงเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมของชมรมอยู่เป็นประจำ การทุ่มเทการทำงานของคนคณะกรรมการเกิดขึ้นเนื่องจากตัวเองรู้สึกว่าจะต้องใช้หนี้สังคม หลังจากตัวเองเคยได้รับประโยชน์จากสังคมสมัยที่ตัวเองยังทำงานประจำอยู่ จึงทำให้รู้สึกที่ตัวเองต้องทำงานตรงนี้ให้เต็มที่เพื่อใช้หนี้สังคมและทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่เพื่อนสมาชิกผู้สูงอายุ

2. การจัดหางบประมาณและวัสดุสิ่งของในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณและวัสดุสิ่งของในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.24$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณและวัสดุสิ่งของในการดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่ สลับกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 65.5 มีส่วนร่วมปานกลาง ร้อยละ 29.3 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 5.3 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.13) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังได้อธิบายว่าคณะกรรมการร่วมกันจัดหาวัสดุสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาอาหารหรือสิ่งของต่าง ๆ ส่วนงบประมาณหลักที่นำมาใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชมรมส่วนใหญ่ได้มาจากการเสียค่าบำรุงชมรมของสมาชิกเดือนละ 30 บาท และจากการบริจาคของสมาชิก ในขณะที่คณะกรรมการบางท่านก็ช่วยจัดหางบประมาณมาใช้จ่ายในกิจกรรมของชมรม เช่น ประธานชมรมได้ใช้บัตรอวยพรวันเกิดให้แก่สมาชิก แล้วพุดชักชวนสมาชิกให้ทำบุญกับทางชมรม

3. การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344

คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.18$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรมเป็นบางครั้งบางคราว

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความเหมือนกันหรือสนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และอธิบายว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมปานกลางร้อยละ 61.0 มากร้อยละ 28.6 น้อยร้อยละ 10.4 (ตามตารางที่ 4.13) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เป็นบางครั้งบางคราว และยังสามารถอธิบายว่าการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังเป็นการดำเนินกิจกรรมด้วยตัวเอง และขาดการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกทั้งของรัฐและเอกชน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกยังเป็นหน้าที่ของประธานชมรมเป็นหลัก คณะกรรมการคนอื่น ๆ ก็มีส่วนร่วมบ้าง แต่ก็ขึ้นอยู่กับแผนกหรือฝ่ายของคณะกรรมการคนนั้น

4. การสละทรัพย์หรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมสละทรัพย์หรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.21$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมสละทรัพย์หรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่สนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และอธิบายว่าร้อยละ 65.0 ของคณะกรรมการมีส่วนร่วมปานกลาง ร้อยละ 28.2 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 6.8 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.13) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังสามารถอธิบายว่าในกิจกรรมนี้คณะกรรมการจะต้องเป็นตัวอย่างแก่เพื่อนสมาชิกในชมรม จึงจะทำให้เพื่อนสมาชิกในชมรมรู้สึกมั่นใจและเชื่อมั่นในตัวผู้นำ การสละทรัพย์ของคณะกรรมการเน้นหนักไปทางกิจกรรมเรื่องบุญกุศล เช่น กฐิน ผ้าป่า ส่วนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในชมรม ปัจจุบันมีพร้อมสมบูรณ์ ซึ่งก็ได้มาจากการบริจาคของคณะกรรมการและสมาชิก

5. การชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกของชมรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกของชมรมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.42$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกของชมรมเป็นบางครั้งบางคราว

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความเหมือนกันหรือ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างมาก และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 52.6 มีส่วนร่วมปานกลาง ร้อยละ 44.7 มีส่วนร่วม มาก และร้อยละ 2.7 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.13) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เป็นบางครั้งบางคราว และยังได้อธิบายว่าการชักชวน เพื่อนผู้สูงอายุให้เข้ามาเป็นสมาชิกชมรมส่วนใหญ่สมาชิกด้วยกันได้ชักชวนกันมาเอง ซึ่งทางชมรม ไม่มีนโยบายในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้ามาเป็นสมาชิก อย่างไรก็ตามคณะกรรมการบางคน ใช้วิธีการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยการกล่าวถึงข้อดีของชมรม เกี่ยวกับการมีเพื่อน การได้ออกกำลังกาย และการได้ร้องเพลง

สรุปโดยภาพรวมของการเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในประเด็น การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุพบว่า ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้ จากแบบสอบถามกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนามีความเหมือนกันหรือสันนิษฐานกันใน 3 เกณฑ์ คือ การสละเวลาและแรงงานเพื่อช่วยกิจกรรมของชมรม การติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรม และการชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ให้ ผู้สูงอายุคนอื่น ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกของชมรม ส่วนในอีก 2 เกณฑ์ คือ การจัดหางบประมาณและ วัสดุสิ่งของในการดำเนินกิจกรรม และการสละทรัพย์สินหรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนิน กิจกรรม ข้อมูลมีความไม่เหมือนกันหรือไม่สันนิษฐานกัน

3. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม

จากการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและการสนทนาประเด็น การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ได้ผลการเปรียบเทียบข้อมูลจากทั้งสองวิธีการ ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนาประเด็น

การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม

เกณฑ์การเปรียบเทียบ	การเก็บรวบรวมข้อมูล		ผลการเปรียบเทียบ
	*ข้อมูลจากแบบสอบถาม	*ข้อมูลจากการสนทนา	
1. การได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมประจำ	✓
2. การได้รับการตรวจสุขภาพ	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมประจำ	✓
3. การได้ออกกำลังกาย	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมประจำ	✓
4. การได้ไปทัศนศึกษาที่ชมรมจัดขึ้น	มีส่วนร่วมปานกลาง	มีส่วนร่วมประจำ	X
5. การเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงาน	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมประจำ	✓
6. การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมประจำ	✓
7. การได้มีโอกาสทำบุญ และปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมประจำ	✓

หมายเหตุ

✓ หมายถึง ศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้มีความเหมือนกันหรือสนับสนุนกัน

X หมายถึง ศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่สนับสนุนกัน

*ข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจาก

การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนาประเด็นการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ สามารถอธิบายเหตุผลได้ดังนี้

1. การได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.76$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือสนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์เกี่ยวกับความรู้เรื่องสุขภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอธิบายว่าร้อยละ 76.8 คณะกรรมการมีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 22.0 มีส่วนร่วมปานกลาง ร้อยละ 1.2 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.14) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังได้อธิบายว่าคณะกรรมการได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจากทางเจ้าหน้าที่หรือพยาบาลของศูนย์บริการสาธารณสุขและของโรงพยาบาลต่าง ๆ ที่ได้มาบรรยายเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคต่าง ๆ รวมถึงได้รับจากผู้สูงอายุด้วยกันเองที่ถูกส่งไปอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ทางหน่วยงานราชการจัดขึ้น และจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ของเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการป้องกันโรคต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษานั้นตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งเป็นสถานที่บริการข้อมูลข่าวสารและดูแลเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน เป็นเหตุให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจากทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ และได้รับทราบถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอบรมสัมมนาเรื่องการดูแลสุขภาพจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่จัดขึ้น

2. การได้รับการตรวจสุขภาพ ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการได้รับการตรวจสุขภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.67$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับการตรวจสุขภาพอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือสนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับการตรวจสุขภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 68.4 มีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 30.1 มีส่วนร่วม

ปานกลาง และร้อยละ 1.5 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.14) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังสามารถอธิบายว่าการที่ชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขทำให้คณะกรรมการและสมาชิกชมรมได้รับโอกาสพิเศษกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมที่ตั้งอยู่ในที่อื่น ๆ เพราะผู้สูงอายุจะได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุข โดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุขจะตรวจสุขภาพประจำปีให้กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุฟรีปีละ 1 ครั้ง อยากรวบรวมตามกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการตรวจสุขภาพ

3. การได้ออกกำลังกาย ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการได้ออกกำลังกายอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.56$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนา คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการได้ออกกำลังกายอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือสนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการออกกำลังกายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 58.8 มีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 38.3 มีส่วนร่วมปานกลาง และร้อยละ 2.9 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.14) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังสามารถอธิบายว่าการได้มาทำกิจกรรมร่วมกันเป็นเหตุให้สมองของผู้สูงอายุได้ใช้งาน สามารถป้องกันโรคสมองเสื่อม และเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย โดยไม่ต้องนั่งนอนอยู่กับบ้าน เพราะที่ชมรมมีกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น การเดินแอโรบิค และมีอุปกรณ์ออกกำลังกายพร้อมสมบูรณ์ซึ่งเป็นอุปกรณ์ของทางศูนย์บริการสาธารณสุข

4. การได้ไปทัศนศึกษาที่ชมรมจัดขึ้น ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการได้ไปทัศนศึกษาอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.45$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการได้ไปทัศนศึกษาอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้แตกต่างกันหรือไม่สนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการได้ไปทัศนศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 50.0 มีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 45.4 มีส่วนร่วมปานกลาง และร้อยละ 4.6 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.14)

แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังได้อธิบายว่าการที่คณะกรรมการและสมาชิกชมรมได้ไปทัศนศึกษาอยู่เป็นประจำเนื่องมาจากชมรมที่เป็นกรณีศึกษามีสมาชิกชมรมที่มีสถานะทางการเงินดี จึงสามารถจัดไปทัศนศึกษาได้บ่อยครั้ง การไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสบายใจ ไม่เหงาไม่ว่าเหว ได้เปลี่ยนบรรยากาศและรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในชีวิต ซึ่งในการไปทัศนศึกษาส่วนใหญ่คณะกรรมการเน้นหนักไปในเรื่องบุญกุศล เช่น กฐิน ผ้าป่า

5. การเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงาน ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.73$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือสนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลในกิจกรรมนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอธิบายว่า คณะกรรมการร้อยละ 75.4 มีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 22.5 มีส่วนร่วมปานกลาง และร้อยละ 2.0 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.14) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังได้อธิบายว่าคณะกรรมการมีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือสังคมซึ่งไม่มีผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้มาพบปะเพื่อนฝูงทำให้ไม่ว่าเหวอยู่กับบ้าน นอกจากนี้ร่างกายที่แข็งแรงขึ้น และการเห็นคุณค่าในตัวเอง ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่คณะกรรมการชมรมได้รับ

6. การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการมีเพื่อนเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.75$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการมีเพื่อนเพิ่มขึ้นอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือสนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 78.0 มีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 19.4 มีส่วนร่วมปานกลาง และร้อยละ 2.6 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.14) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ

และยังได้อธิบายว่าการมีเพื่อนเพิ่มขึ้นทำให้เกิดมีสังคมใหม่ ๆ สนุกสนาน ไม่เหงา คณะกรรมการได้ไปสังสรรค์กับเพื่อน ๆ ที่เป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกด้วยกันอยู่เป็นประจำ คณะกรรมการเป็นผู้สูงอายุที่ปลดเกษียณอายุจากงานประจำ เพื่อนเก่า ๆ สมัยที่ยังทำงานประจำอยู่ต่างแยกย้ายกันไปหลังจากปลดเกษียณ การเข้ามาร่วมกิจกรรมในชมรมของคณะกรรมการจึงทำให้มีเพื่อนใหม่ ๆ หลากหลายอาชีพ

7. การได้มีโอกาสทำบุญ และปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการได้มีโอกาสทำบุญ ปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.66$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการได้มีโอกาสทำบุญ ปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือสนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการได้มีโอกาสทำบุญ และปฏิบัติธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 68.8 มีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 28.5 มีส่วนร่วมปานกลาง และร้อยละ 2.7 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.14) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังได้อธิบายว่าคณะกรรมการทุกท่านได้มีโอกาสทำบุญกุศล และปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ เช่น ทำบุญกุศล ฟ้าป่า ถวายเทียนพรรษา หรือไม่ก็กิจกรรมประจำวันคือสวดมนต์ นั่งสมาธิ นอกจากนี้ยังไปร่วมงานบุญต่าง ๆ ที่สมาชิกบอก เช่น งานแต่ง งานบวช งานศพ หรือไม่ก็ไปร่วมงานศพของเพื่อนสมาชิกที่เสียชีวิต สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นความดีหรือเรียกว่า “บุญ” ซึ่งเป็นสิ่งที่คณะกรรมการและสมาชิกชมรมได้รับอยู่เป็นประจำ

สรุปโดยภาพรวมของการเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในประเด็นการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ พบว่า ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนา มีความต่างกันหรือไม่สนับสนุนกันเฉพาะในเกณฑ์การได้ไปทัศนศึกษาที่ชมรมจัดขึ้น ส่วนเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ การได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การได้รับการตรวจสุขภาพ การได้ออกกำลังกาย การเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงาน การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น และการได้มีโอกาสทำบุญและปฏิบัติธรรม ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนา มีความเหมือนกันหรือสนับสนุนกัน

4. การมีส่วนร่วมในด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

จากการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและการสนทนาประเด็นการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ได้ผลการเปรียบเทียบข้อมูลจากทั้งสองวิธีการ ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนาประเด็นการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

เกณฑ์การเปรียบเทียบ	การเก็บรวบรวมข้อมูล		ผลการเปรียบเทียบ
	*ข้อมูลจากแบบสอบถาม	*ข้อมูลจากการสนทนา	
1. การติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์	มีส่วนร่วมปานกลาง	แทบไม่มีส่วนร่วม	X
2. การติดตามการดำเนินกิจกรรมของชมรมว่าสำเร็จหรือล้มเหลว	มีส่วนร่วมปานกลาง	มีส่วนร่วมประจำ	X
3. การได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมในชมรม	มีส่วนร่วมปานกลาง	มีส่วนร่วมประจำ	X
4. การได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม	มีส่วนร่วมมาก	มีส่วนร่วมประจำ	✓
5. การเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรม	มีส่วนร่วมปานกลาง	มีส่วนร่วมเป็นบางครั้ง	✓

หมายเหตุ

✓ หมายถึง ศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้มีความเหมือนกันหรือสนับสนุนกัน

X หมายถึง ศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้มีความต่างกันหรือไม่สนับสนุนกัน

*ข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนาประเด็นการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุสามารถอธิบายเหตุผลได้ดังนี้

1. การติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.27$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมแทบไม่มีส่วนร่วมในการการติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้แตกต่างกันหรือไม่ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และอธิบายว่าคณะกรรมการร้อยละ 43.1 มีส่วนร่วมปานกลาง ร้อยละ 42.1 มีส่วนร่วมมาก และร้อยละ 14.8 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.15) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมแทบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ และยังได้อธิบายว่าผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการดูแลเรื่องรายรับ-รายจ่ายคือประธานชมรม ซึ่งสาเหตุที่คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ข้องเกี่ยวกับเรื่องการเงินเนื่องมาจากเป็นเรื่องที่ยุงยากทำให้ปวดหัว และมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ อย่างไรก็ตามทางชมรมก็ได้ออกวารสารรายสองเดือน เพื่อชี้แจงถึงการดำเนินกิจกรรมของชมรม และได้ชี้แจงรายรับ-รายจ่ายของชมรมไว้ด้วย

2. การติดตามการดำเนินกิจกรรมของชมรมว่าสำเร็จหรือล้มเหลว ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมติดตามการดำเนินกิจกรรมของชมรมว่าสำเร็จหรือล้มเหลวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.42$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนา คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมติดตามการดำเนินกิจกรรมของชมรมว่าสำเร็จหรือล้มเหลวอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้แตกต่างกันหรือไม่ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมติดตามการดำเนินกิจกรรมของชมรมว่าสำเร็จหรือล้มเหลวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และอธิบายว่าร้อยละ 47.8 ของคณะกรรมการมีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 46.0 มีส่วนร่วมปานกลาง ร้อยละ 6.2 มีส่วนร่วม

น้อย (ตามตารางที่ 4.15) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังสามารถอธิบายว่าคณะกรรมการทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลการดำเนินกิจกรรมในส่วนที่ตัวเองได้รับมอบหมาย คณะกรรมการแต่ละแผนกหรือฝ่ายจึงมีส่วนร่วมประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของแผนกหรือฝ่ายของตัวเองเพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ เช่น กิจกรรมการร้องเพลงซึ่งคณะกรรมการฝ่ายวิชาการเป็นเจ้าของกิจกรรมก็จำเป็นต้องติดตามผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกชมรมโดยรวม

3. การได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมในชมรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมในชมรมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 2.42$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมในชมรมอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้แตกต่างกันหรือไม่ สันนิษฐานกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมในชมรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และอธิบายว่า คณะกรรมการร้อยละ 49.1 มีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 43.9 มีส่วนร่วมปานกลาง และร้อยละ 7.0 มีส่วนร่วมน้อย (ตามตารางที่ 4.15) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังสามารถอธิบายว่าคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมด้วยการพูดคุยและการสังเกตอยู่เป็นประจำ แต่การรับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมมีขึ้นภายในแผนกหรือฝ่ายของตัวเองเป็นส่วนใหญ่ เช่น คณะกรรมการฝ่ายโภชนาการรับทราบปัญหาและอุปสรรคด้วยการสังเกตว่า คนมีเท่าไร กับข้าวแค่นี้จะพอไหม เป็นต้น

4. การได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.54$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นประจำ

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือสนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอธิบายว่าในกิจกรรมนี้คณะกรรมการมีส่วนร่วมมากร้อยละ 57.8 มีส่วนร่วมปานกลางร้อยละ 38.0 และมีส่วนร่วมน้อยร้อยละ 4.2 (ตามตารางที่ 4.15) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้อยู่เป็นประจำ และยังได้อธิบายว่าประธานและรองประธานได้ทำหน้าที่แจ้งข่าวสารและพูดคุยการดำเนินกิจกรรมกับคณะกรรมการและสมาชิกทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ผ่านเครือข่ายเสียงของทางชมรม ในขณะที่คณะกรรมการและสมาชิกก็ใช้เวทีนี้ในการสนทนากันถึงการดำเนินกิจกรรมของชมรมอยู่เป็นประจำ

5. การเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรม ซึ่งจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจำนวน 344 คน ใน 34 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.35$) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม พบว่า คณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรมเป็นบางครั้งบ้างคราว

ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการ ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความเหมือนกันหรือสนับสนุนกัน โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และอธิบายว่าคณะกรรมการมีส่วนร่วมปานกลางร้อยละ 46.5 มีส่วนร่วมมากร้อยละ 44.3 และมีส่วนร่วมน้อยร้อยละ 9.2 (ตามตารางที่ 4.15) และข้อมูลเชิงคุณภาพได้ชี้ให้เห็นว่าคณะกรรมการชมรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เป็นบางครั้งบ้างคราว และยังได้อธิบายว่าคณะกรรมการได้เสนอถึงการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมกับประธานชมรมเป็นหลักเพื่อให้ประธานเป็นผู้พิจารณาว่าควรแก้ไขหรือไม่อย่างไร ซึ่งสาเหตุที่ทำให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรมเป็นบางครั้งบ้างคราวนั้น เพราะการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมต่างๆ ยังขึ้นอยู่กับทางประธานชมรมเป็นหลัก

สรุปโดยภาพรวมของการเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในประเด็นการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุพบว่า ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนา มีความเหมือนกันหรือสนับสนุนกันในเกณฑ์ต่อไปนี้เป็น คือ การได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม และ

การเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินกิจกรรมของชมรม ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนามีความแตกต่างกันหรือไม่สนับสนุนกันในเกณฑ์ต่อไปนี้เป็น การติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การติดตามการดำเนินกิจกรรมของชมรมว่าสำเร็จหรือล้มเหลว และการได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมในชมรม

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งได้แก่ ขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วม และปัญหาอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วม และเป็นการศึกษาถึงการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและการสนทนา เพื่อหาข้อมูลที่ได้จากการสนทนา มาเสริมข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม จึงมีจุดเด่นทางวิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อเปรียบเทียบ ตรวจสอบยืนยัน ขยายความหรือเพิ่มความลึกให้แก่ข้อค้นพบในการเปรียบเทียบนั้นผู้ศึกษาได้ใช้ประเด็นการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมาเป็นประเด็นในการเปรียบเทียบ ดังนั้นผู้ศึกษาจะอภิปรายผลการศึกษาที่ได้จากการใช้เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสองวิธีการดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

การมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ พบว่า โดยภาพรวมทุกขั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.43$) เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนพบว่า การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.65$) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด จากข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายได้ว่า การที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมากนั้น เนื่องมาจากความเอื้อเฟื้อเจือจุนของคนในสังคมไทยที่มีต่อผู้สูงอายุ และเกิดจากคุณค่าความดีงามทางจิตใจของผู้สูงอายุที่เป็นสิ่งจรรโลงความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (จิราลักษณ์ จงสถิตมัน, 2548, น. 179-180) ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สังคหวัตถุ สิ่งที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม อันประกอบไปด้วย ทาน การให้สิ่งของด้วยการเผื่อแผ่เจือ

จุนกัน ปิยวาจา การพูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน อุตถจริยา การประพฤติหรือกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน และสมานัตตตา การมองคนอื่นเสมอตน หรือการมีความเสมอภาคกัน

กิจกรรมที่เด่นชัดที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ได้แก่ การได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น การเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงาน การได้รับการตรวจสุขภาพ การได้มีโอกาสทำบุญและปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น และการได้ออกกำลังกาย ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนกิจกรรมที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์น้อยที่สุดคือการได้ไปทัศนศึกษาที่ทางชมรมจัดขึ้น ทั้งนี้เพราะชมรมผู้สูงอายุที่มีความเข้มแข็งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในศูนย์บริการสาธารณสุขของกรุงเทพมหานคร และตั้งอยู่ในโรงพยาบาล จึงเป็นสาเหตุให้คณะกรรมการได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและได้รับการตรวจสุขภาพอยู่เป็นประจำ ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายได้ว่า แพทย์และพยาบาลของศูนย์บริการสาธารณสุขและของโรงพยาบาลต่าง ๆ ได้มาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคต่าง ๆ รวมถึงตรวจสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ ในขณะที่คณะกรรมการบางท่านก็ไปอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตามหน่วยงานต่าง ๆ เพราะการที่ชมรมตั้งอยู่ในโรงพยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุขจะทำให้ผู้สูงอายุทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดอบรมสัมมนาการดูแลสุขภาพจากทางหน่วยงานราชการได้มากกว่าชมรมที่ตั้งอยู่ในสถานที่อื่น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นเหตุให้คณะกรรมการได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและการตรวจสุขภาพอย่างมาก ดังนั้นสถานที่ตั้งของชมรมจึงควรตั้งอยู่ในชุมชนที่มีหน่วยงาน เช่น โรงพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งคอยให้การสนับสนุนในด้านความรู้และอื่น ๆ เพื่อให้ชมรมสามารถพัฒนาต่อไปได้และยังใช้เป็นที่ตั้งของชมรมสำหรับทำหน้าที่สื่อสารงานต่าง ๆ กับหน่วยงานอื่นและชมรมต่าง ๆ และยังสามารถใช้เป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมของชมรมได้ (บรรลุ ศิริพานิช , 2542, น. 179-180)

อีกประการหนึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุในสังคมเมืองนอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจและสุขภาพร่างกายแล้ว ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุในสังคมเมือง ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจในวัยสูงอายุเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคม เพราะเมื่อร่างกายเริ่มถดถอยเข้าสู่วัยชราทำให้ต้องหยุดหรือปลดจากงานประจำ วิธีการดำเนินชีวิตก็เปลี่ยนไป ต้องสูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน ขาดความสัมพันธ์ที่เคยมีต่อชุมชน ขาดรายได้หรือรายได้ลดน้อยลง การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้สร้างความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจต่อผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความเครียด หมดหวัง ไม่มั่นใจในตนเอง และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าลดลง (กฤษณา บุรณะพงศ์, 2540, น. 9; ชำนาญ แดงทอง, 2543, น. 5) การเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันจากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวเนื่องจากลูก ๆ มักจะมีครอบครัวและแยกย้ายไปอยู่ที่

อื่นรวมถึงการทำงานของผู้สูงอายุที่ต้องออกจากบ้านไปทำงานตั้งแต่เช้า ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับลูกหลานลดลง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกวิตกกังวล โดดเดี่ยว หวั่นไหวขาดความมั่นคงในชีวิตและมีผลกระทบต่อจิตใจตามมา (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2536, น. 42) ชมรมผู้สูงอายุจึงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้สูงอายุในการที่จะแก้ไขปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการมีเพื่อนเพิ่มขึ้นจากการได้เข้ามาเป็นสมาชิกชมรมทำให้ไม่รู้สึกละเหวทางจิตใจ ดังเช่น “ทำให้เราได้เพื่อน ได้สังสรรค์เพื่อนแต่ละอาทิตย์ แล้วเราก็มานัดไปไหน . . . เราได้สังคมต่อไปอีก ถ้าเราอยู่บ้านนะคะ เราก็เหงา . . .” และเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า (self-esteem) และความรู้สึกว่าตนเองมีประสิทธิภาพ (sense of efficacy) จากการที่ตนเองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ดังเช่น “เราก็ภูมิใจในตัวเองนะ เราได้ทำบุญส่วนนี้ใช้ไหม เราไม่ได้เงินเดือนเลย . . . ช่วยเหลือสังคม” นอกจากนี้ยังได้ออกกำลังกายและกำลังความคิดจากประสบการณ์ที่ตัวเองมีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้สมองได้ใช้งานอันเป็นตัวป้องกันโรคสมองเสื่อมได้ ดังเช่น “. . . คือให้สมองมันใช้งานตลอด มันจะได้ไม่เกิดความเสื่อม . . . ก็ได้ออกกำลังกาย ความคิด ประสบการณ์ที่เราเคยทำมามาใช้ตรงนี้” นอกจากนี้กิจกรรมเรื่องบุญกุศล เช่น การไปทอดกฐิน ฝ่าป่า และการไปงานต่าง ๆ ที่เพื่อนสมาชิกบอกก็เป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข โดยที่ผู้สูงอายุได้มีส่วนในการเสียสละเงินเพื่อทำบุญกุศล และไม่ต้องว่าเหวอยู่กับบ้าน ทำให้เกิดมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ข้อค้นพบนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริพัฒน์ ยอดเพชร, โกวิท พวงงาม, และ วรณลักษณ์ เมียนเกิด (2549, น. 117) ที่พบว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุมองว่าตนเองมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้แก่ ผลประโยชน์ทางสังคม ส่วนตัว การลงทุนบริจาคเงินหรือทรัพย์สิน และมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ พันธุ์ทิพ ศรีวรรณารถ (2543, น. 87) และ วารินทร์ แผนเจริญ (2549, น. 96) ที่พบว่า ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากการที่เข้ามามีส่วนร่วมคือ การได้ออกกำลังกาย การได้เข้ารับการอบรมเรื่องสุขภาพ การได้รับการตรวจสุขภาพจากบุคลากรทางการแพทย์ และการได้มีโอกาสร่วมทำบุญ ทอดกฐิน ฝ่าป่า

ขั้นตอนที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมรองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม ($\bar{x} = 2.40$) ในขั้นตอนนี้ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายได้ว่า คณะกรรมการมองว่าเป็นเรื่องของผู้นำคือประธานและรองประธานที่มีหน้าที่ในการดูแลความก้าวหน้าของกิจกรรม ดังเช่น “ในระดับประธาน รองประธาน เขาจะคุยกัน ประธานกับรองประธานเขาจะคุยกันประจำ . . .” แต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการก็มีการพูดคุยกันถึงการดำเนินกิจกรรมอยู่เสมอ และบางครั้งก็เสนอความเห็นผ่านทางประธาน เพื่อให้ประธานเป็นผู้พิจารณาว่าควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

กิจกรรมเด่นชัดที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดในช่วงเวลานี้คือ การได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม และกิจกรรมที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพสามารถอธิบายได้ว่า ในการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการพูดคุยซักถามกับเพื่อนคณะกรรมการและสมาชิก และด้วยการสังเกตว่ากิจกรรมนั้นกำลังดำเนินไปอย่างไร หากพบว่ากิจกรรมไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการก็รีบดำเนินการแก้ไข ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการมีการศึกษาไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งเห็นได้จากข้อมูลเชิงปริมาณที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 31.7 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 29.9 จบประถมศึกษา ร้อยละ 19.2 จบปริญญาตรี และร้อยละ 15.4 จบอนุปริญญา จากการศึกษาที่คณะกรรมการมีการศึกษาไม่แตกต่างกันมากจึงทำให้มีการพูดคุยซักถามเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมได้ง่าย ดังนั้นชมรมผู้สูงอายุที่สมาชิกมีความรู้ใกล้เคียงกันหรือแตกต่างกันไม่มาก การบริหารชมรมมักจะเป็นไปได้ด้วยดี สมาชิกเข้าใจตรงกัน พูดจากันได้สนิทสนม ไม่มีช่องว่างในการสื่อสาร (บรรลุ ศิริพานิช, 2542, น. 177)

ส่วนสาเหตุที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเรื่องการติดตาม ตรวจสอบ รายรับ-รายจ่ายของชมรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์น้อยที่สุดนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายได้ว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ได้ติดตามรายรับ-รายจ่ายของชมรม เพราะมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่พบว่า คณะกรรมการมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำในระดับสูง แสดงให้เห็นถึงประธานชมรมมีความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง จึงก่อให้เกิดความเชื่อถือและศรัทธาของคณะกรรมการบริหาร และอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเรื่องการเงินเป็นเรื่องที่ยุ้งยาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พันธุ์ทิพ ศิริวรรณ (2543, น. 87) และ ศิริพร เกษธนัง (2550, น. 57) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้จ่ายเงิน รายรับ-รายจ่าย ในการดำเนินกิจกรรมหลักของชมรมน้อยที่สุด

ขั้นตอนรองลงมาที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม ($\bar{x} = 2.33$) ในช่วงเวลานี้ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายได้ว่า การตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ในชมรมผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดคือผู้นำหรือประธานชมรม ดังเช่น “กิจกรรมอะไรต่าง ๆ ที่มีในชมรมผมเป็นคนกำหนด เสร็จแล้วผมจะเรียกคณะกรรมการมานั่งคุยกัน ใครเห็นอย่างไร ไม่เหมาะ ไม่ถูกต้องอะไรก็แก้ไขกันอีกทีได้” ซึ่งให้เห็นถึงภาวะผู้นำว่ามีลักษณะหรือพฤติกรรมที่มุ่งเน้นในเรื่องของกิจกรรมและผลของกิจกรรม จึงมีลักษณะที่จะตัดสินใจและวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม

บางครั้งประธานก็รับฟังข้อเสนอหรือยอมรับความคิดเห็นของคณะกรรมการในการที่จะตัดสินใจ และวางแผนกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยการใช้มติที่ประชุมด้วยการเอาเสียงส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณารายลักษณะกิจกรรมพบว่า กิจกรรมเด่นชัดที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ คือ กิจกรรมการประชุมมากที่สุด ส่วนกิจกรรมที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วม น้อยที่สุด คือ การกำหนดเงินทุนและแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ให้การสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณและสามารถอธิบายถึงกิจกรรมการประชุมของคณะกรรมการได้ว่าเป็นการประชุมที่เกิดขึ้นในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการมากนัก ซึ่งหากมีเรื่องหรือข่าวสารอะไรที่ประธานจะแจ้งหรือชี้แจงให้คณะกรรมการและสมาชิกชมรมได้รับทราบ ประธานจะแจ้งหรือชี้แจงในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ซึ่งเป็นวันที่ผู้สูงอายุเข้ามาร่วมทำกิจกรรมในชมรม และหากมีเรื่องอะไรที่ทางประธานจะขอมติของคณะกรรมการและสมาชิกก็ใช้ระบบประชาธิปไตยคือการเอาเสียงส่วนมากโดยการโหวตเสียงด้วยการยกมือ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, โกวิท พวงงาม, และ วรรณลักษณ์ เมียนเกิด (2549, น. 80); พันธุ์ทิพ ศรีวรรณารถ (2543, น. 87); วารินทร์ แผนเจริญ (2549, น. 93) และ ศิริพร เกษชนิง (2550, น. 56) ที่ระบุว่าในกิจกรรมด้านการบริหารชมรม ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมมากได้แก่การประชุมวางแผนกิจกรรม

ขณะที่กิจกรรมเรื่องกำหนดเงินทุนและแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุดนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ให้การสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณและสามารถอธิบายถึงเหตุผลที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมน้อยได้ว่า ในการกำหนดเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือประธานชมรม ส่วนแหล่งของเงินทุนนั้นได้มาจากการบริจาคและการเสียค่าบำรุงชมรมเดือนละ 30 บาท ของสมาชิกชมรม และข้อมูลเชิงคุณภาพยังอธิบายต่อไปอีกว่าคณะกรรมการและสมาชิกชมรมส่วนใหญ่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีจึงทำให้การบริหารชมรมมีความคล่องตัว ทางชมรมจึงไม่เน้นในกิจกรรมด้านการอาชีพ แต่จะเน้นในเรื่องของการแข่งขันกีฬาและทัศนศึกษาเป็นหลัก

ขั้นตอนที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ($\bar{x} = 2.32$) ซึ่งขั้นตอนนี้ข้อมูลเชิงคุณภาพไม่สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งนี้เพราะข้อมูลเชิงคุณภาพส่วนใหญ่พบว่า คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้อยู่เป็นประจำ แต่อย่างไรก็ตามสามารถอธิบายได้ว่า การที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ก็นั้นเนื่องมาจากมีสถานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,000-5,000 บาท ถึงร้อยละ 32.3 และมีส่วนร่วมในการสละทรัพย์หรือบริจาควัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 28.2 ซึ่งจากรายงานการวิจัยของ มาลินี วงษ์สิทธิ์ และ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2544, น. 22-23) พบว่าผู้สูงอายุจะประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ

หรือปัญหาค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมากที่สุด โดยผู้สูงอายุที่อยู่ในกรุงเทพฯ จะเผชิญกับปัญหาค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอสูงกว่าในภาคอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากสังคมเมืองมีค่าครองชีพสูงกว่าในต่างจังหวัด และผู้สูงอายุหญิงจะประสบปัญหาทางเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุชาย ดังนั้นคณะกรรมการซึ่งเป็นหญิงถึงร้อยละ 65.1 จึงมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งของในการดำเนินกิจกรรมของชมรมได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้น้อยที่สุด

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การสละเวลาและแรงงานเพื่อช่วยกิจกรรมของชมรม ข้อมูลเชิงคุณภาพให้การสนับสนุนและอธิบายว่า คณะกรรมการมีเวลาว่างจากการที่ตัวเองได้เกษียณจากงานที่เคยทำประจำ และไม่มีภาระหน้าที่ทางครอบครัว จึงทำให้มีเวลาช่วยเหลือกิจกรรมของชมรมอย่างเต็มที่ การทำงานยังทำให้คณะกรรมการเกิดความภูมิใจในตัวเอง มีความสุขใจที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม มีร่างกายที่แข็งแรงขึ้น ดังเช่น “ความภูมิใจข้อแรกก็ทำให้เราแข็งแรง ทำให้เรามีคุณค่าขึ้นแทนที่เราจะอยู่บ้าน แล้วไม่รู้วัน ๆ หนึ่งทำอะไร . . .” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเพื่อค้นหาศักยภาพในการทำงานของผู้สูงอายุ (เกริกศักดิ์ บุญญานพวงศ์ และ สุรีย์ บุญญานพวงศ์, 2534) ที่พบว่า มีผู้สูงอายุร้อยละ 75 ที่ต้องการทำงานและมีความพอใจที่จะทำงานต่อไป โดยให้เหตุผลว่าทำแล้วมีความสุข เพลิดเพลิน ดีกว่าอยู่เฉย ๆ และรู้สึกว่าคุณค่า แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการมีทัศนคติที่ดีต่อชมรมซึ่งสามารถทำให้เขาและเธอมีความสุขใจ

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการมีภาระในการดูแลครอบครัวเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการมากที่สุด ($\bar{x} = 2.00$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการยังมีภาระเกี่ยวกับการเลี้ยงดูหลานที่เกิดจากบุตรของตนเอง ปัญหาและอุปสรรครองลงมาคือ การมีภาระในการประกอบกิจกรรมอื่น ๆ ($\bar{x} = 1.97$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการอยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวงที่มีการแก่งแย่งแข่งขันในด้านการงานและมีค่าครองชีพสูง จึงทำให้คณะกรรมการมีความต้องการที่จะทำงานเพื่อให้ตนเองมีรายได้ในการเลี้ยงชีพต่อไปในอนาคต

ปัญหาและอุปสรรคต่อมาคือการมีปัญหาสุขภาพ ($\bar{x} = 1.68$) เนื่องจากผู้สูงอายุต้องตรากตรำทำงานเลี้ยงชีวิตมาตั้งแต่วัยหนุ่มสาวจนย่างเข้าสู่วัยชราซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเข้าสู่ความถดถอย ทั้งยังมีปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บที่จะตามมาสมทบอีก และปัญหา

และอุปสรรคต่อมาก็คือการเสียระยะเวลาในการเดินทาง ($\bar{x} = 1.64$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาการจราจรติดขัดในกรุงเทพฯ จึงเป็นสาเหตุต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในชมรม

ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ กมลลา ศาครมณีทรัพย์ (2545, น. 130) และ วารินทร์ แผนเจริญ (2549, น. 92) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ การมีภาระในการดูแลครอบครัว การประกอบอาชีพ ปัญหาระยะทางงานที่ทำ และอายุมาก และแตกต่างจากการศึกษาของ พันธุ์ทิพ ศรีวรรณารถ (2543, น. 88) ที่พบว่า การมีภาระครอบครัว เช่น เลี้ยงดูบุตรหลาน เป็นสาเหตุในการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมอยู่ในระดับความสำคัญต่ำที่สุด

3. การเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและการสนทนา

ผู้วิจัยควรใช้ข้อมูลต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้ไม่ว่าจะเก็บมาโดยวิธีใดก็ตามเท่าที่ให้ผลของการวิจัยออกมาดีที่สุดในแต่ไม่ใช่ทุกวิธีของการเก็บข้อมูลเพราะอย่างน้อยที่สุดเป็นการยากที่จะนำข้อมูลที่ต่างวิธีมาใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์ห้อย่างมีระบบและสอดคล้องกัน ถึงแม้ว่าข้อมูลต่าง ๆ อาจจะไปสู่ข้อสรุปเช่นเดียวกัน และจะลำบากมากยิ่งขึ้นถ้าข้อมูลที่เก็บมาโดยวิธีการต่างกันให้ผลแตกต่างกัน ทำให้การสรุปข้อค้นพบต่าง ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบาก. . . (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550, น. 355)

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการใช้แบบสอบถามกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนา พบว่า ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาให้การสนับสนุนหรือมีความเหมือนกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามมากที่สุด โดยให้การสนับสนุนเกือบทุกเกณฑ์และอยู่ในระดับมากหรือประจำ ซึ่งได้แก่ การได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การได้รับการตรวจสุขภาพ การได้ออกกำลังกาย การเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ปฏิบัติงาน การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น และการได้มีโอกาสทำบุญและปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น

ในขณะที่ประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกิจกรรม ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนาให้การสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามน้อยที่สุด โดยให้การสนับสนุนเพียงเกณฑ์เดียว และอยู่ในระดับมากหรือประจำ คือการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการเพื่อวางแผนกิจกรรมของชมรม

ความต่างและความเหมือนของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนา

มีข้อควรพิจารณาที่ให้เห็นว่าข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนามีความต่างและมีความเหมือนกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม ดังนี้

ในแง่ของความต่าง สามารถพิจารณาได้จาก “กระบวนการค้นและแนวคิด” ซึ่งทั้งสองวิธีการนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการค้นและแนวคิดที่แตกต่างกัน โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้

หลักการ สำหรับหลักการของแบบสอบถามนั้นอิงอยู่กับกระบวนการค้นพื้นฐานนิยมที่มีความเชื่อว่าข้อมูล (ความจริง/ความรู้) ที่แสวงหาในการวิจัยมีลักษณะเป็นปรนัย คือในโลกนี้มีความรู้/ความจริงเพียงหนึ่งเดียว มีตัวตน จับต้องได้ เป็นวัตถุวิสัยหรือเป็นอิสระจากนักวิจัยคือไม่ขึ้นกับการรับรู้หรือการพิจารณาของนักวิจัย เมื่อข้อมูลที่นักวิจัยแสวงหาจำเป็นต้องเป็นวัตถุวิสัย ดังนั้นนักวิจัยกับสิ่งที่ถูกศึกษาจำเป็นต้องเป็นอิสระต่อกัน คือ นักวิจัยต้องหลีกเลี่ยงการสร้างความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนที่เป็นแหล่งข้อมูล เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อความเป็นวัตถุวิสัยของข้อมูล ในขณะที่หลักการของการสนทนานั้นอิงอยู่กับกระบวนการค้นทางเลือกที่มีความเชื่อว่าข้อมูล (ความจริง/ความรู้) ที่มีอยู่ในโลกนี้มีลักษณะเป็นอัตวิสัย คือความรู้/ความจริงมีหลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมองของนักวิจัยแต่ละคน ผู้วิจัยทำวิจัยเรื่องเดียวกันอาจได้ความรู้/ความจริงที่แตกต่างกัน ความรู้/ความจริงนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาและมีตัวตนในความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ขึ้นอยู่กับบริบท ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการสนทนาจึงไม่ใช่ความเป็นวัตถุวิสัย แต่เป็นข้อมูลที่นักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สร้างมันขึ้นมา ความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนที่เป็นแหล่งข้อมูลจึงเป็นสิ่งที่นักวิจัยจำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้น เพื่อเอื้อต่อการถ่ายทอดข้อมูล

เป้าหมาย สำหรับเป้าหมายของแบบสอบถามนั้นก็อิงอยู่กับกระบวนการค้นพื้นฐานนิยมที่มีความเชื่อว่าสามัญการเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัย ในทางญาณวิทยาสามัญการหมายถึงการให้เหตุผลจากสิ่งที่ได้ศึกษามาแล้วไปยังสิ่งที่ไม่ได้ถูกศึกษา หรือจากผลที่ได้จากการศึกษากลุ่มประชากรตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไปยังประชากรทั้งหมด ซึ่งเชื่อว่ามีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างที่ถูกศึกษานั้น (Schwandt, 2001, อ้างถึงใน ชาย โพธิสิทธิ์, 2550, น. 81) ความเชื่อเช่นนี้ของปฏิฐานนิยมมาจากจุดยืนเกี่ยวกับธรรมชาติของความจริง/ความรู้ที่ว่า ความจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีเพียงหนึ่งเดียวและมีคุณสมบัติเป็นเสมือนกฎในเรื่อง ๆ นั้น ดังนั้นมันย่อมเป็นจริงทั่วไปสำหรับเรื่องเดียวกัน ไม่เลือกว่าจะเป็นที่ไหน เวลาใด ในมุมมองของจุดยืนนี้ และในความหมายขั้นสูงสุดแล้ว ผลการวิจัยย่อมจะไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและบริบท นั่นคือใช้ได้ทั่วไปนั่นเอง ในขณะที่เป้าหมายของการสนทนาที่อิงอยู่กับกระบวนการค้นทางเลือก ซึ่งมีจุดยืนทางภววิทยาที่ว่า ความจริง/ความรู้ เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ดังนั้น ความจริง/ความรู้เกี่ยวกับ

เรื่องใดเรื่องหนึ่งจึงมีได้หลากหลาย และขึ้นอยู่กับบริบทที่แตกต่างกันไป ไม่ใช่มีเพียงหนึ่งเดียว และไม่ได้มีคุณสมบัติเป็นกฎทั่วไป ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะอ้างว่าคนคนหนึ่งหรือจำนวนหนึ่งเป็นตัวแทนของคนอื่น เมื่อความเป็นตัวแทนอย่างสมบูรณ์เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ผลของการศึกษาดังกล่าวจำนวนหนึ่งในที่หนึ่ง ย่อมไม่อาจนำไปใช้กับคนอื่นในที่อื่นได้ (ชาย โพธิ์สิตา, 2550, น. 81-82)

จากหลักการและเป้าหมายของแบบสอบถามและการสนทนาที่แตกต่างกันนำไปสู่วิธีการและกระบวนการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน ซึ่งมีข้อที่พิจารณาได้ดังนี้

1. **กลุ่มตัวอย่าง** เมื่อข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะต้องเป็นองค์ความรู้แบบเป็นกฎที่ใช้ได้ทั่วไป จึงจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่โดยอาศัยการสุ่ม แต่ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาจะต้องเป็นองค์ความรู้ที่เฉพาะเจาะจงที่มุ่งเพื่อใช้เฉพาะกรณีเป็นหลัก จึงใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กและเจาะจง การใช้กลุ่มตัวอย่างที่ต่างกันทำให้ข้อมูลที่ได้มีความต่างกัน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามใช้ชมรมตัวอย่างจำนวน 34 ชมรม และคณะกรรมการถึง 344 คน ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสนทนาใช้ชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม และคณะกรรมการที่ให้ข้อมูลเพียง 5 คน เกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันจึงเป็นเหตุให้ข้อมูลทั้งสองส่วนมีความแตกต่างกันไปด้วย

ชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาในการใช้การสนทนาและชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการใช้แบบสอบถามมีผู้นำและนโยบายในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ทำให้ข้อมูลที่ได้จากทั้งสองวิธีการมีความแตกต่างกัน ในด้านผู้นำพบได้จากข้อคำถามที่ว่า “การมีส่วนร่วมเสนอความเห็นในการกำหนดกิจกรรม” และ “การมีส่วนร่วมสรรหาบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม” ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คณะกรรมการแทบไม่ได้มีส่วนร่วมในสองกิจกรรมนี้ ทั้งนี้เพราะชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษามีประธานชมรมที่มีพฤติกรรมมุ่งเน้นในเรื่องของงาน โดยประธานจะเป็นผู้กำหนดโครงสร้างสถานการณ์ในการทำงานไว้ให้คณะกรรมการบริหารอย่างสมบูรณ์แบบ ประธานจะใช้อำนาจเต็มที่ในการเลือกกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นและจัดบุคลากรในการดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2546, น. 177-178; ศิริพงษ์ เสาภายน, 2547, น. 127-128) ในด้านนโยบายพบได้จากข้อคำถามที่ว่า “การมีส่วนร่วมคัดเลือกสมาชิกที่ควรได้รับความช่วยเหลือ” ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการใช้การสนทนาในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา พบว่า คณะกรรมการไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ ทั้งนี้เพราะชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาไม่มีนโยบายในการคัดเลือกสมาชิกชมรมที่ควรได้รับความช่วยเหลือ

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุมากทำให้ขาดทักษะในการอ่านและเขียน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีคณะกรรมการบางท่านอายุมาก จึงทำให้ท่าน

ไม่ค่อยได้เพราะตามองไม่ค่อยเห็นและเขียนไม่ค่อยได้เพราะมือสั่น โดยมีคณะกรรมการเขียนมาในแบบสอบถามว่า “ต้องขอโทษท่านด้วยที่เขียนไม่ค่อยได้ เพราะมือสั่นมาก” ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในแบบสอบถามที่คณะกรรมการไม่ระบุข้อความบ้าง ตอบข้อความข้ามข้อไปบ้าง

2. คำถามและคำตอบ การศึกษาในครั้งนี้มุ่งหาความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ คำถามจึงเหมาะที่ควรใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา และเป็นที่ยากสำหรับการใช้การสนทนา เพราะคณะกรรมการจะตอบยากว่าคณะกรรมการส่วนใหญ่หรือตัวเองมีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน แต่อย่างไรก็ตามแนวคำถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นในแบบสอบถามและแนวคำถามที่สร้างขึ้นสำหรับการสนทนาต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะการศึกษาครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากทั้งสองวิธีการจึงจำเป็นต้องสร้างให้เป็นไปในแนวเดียวกัน

ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามอาจตีความข้อความคำถามไม่ตรงกับที่ผู้ศึกษาต้องการ เช่น “ท่านร่วมออกเสียงคัดค้านหรือสนับสนุนมติที่ประชุม” ในความเป็นจริงข้อความนี้หมายถึง ในเวลาที่มีการประชุมคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการออกเสียงรับหรือไม่รับมติที่ประชุม ทั้งข้อมูลที่ได้ในข้อนี้น่าจะมี ความสอดคล้องกันกับข้อมูลของคำถามที่ว่า “ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรม” เพราะเมื่อคณะกรรมการเข้าร่วมประชุมเป็นส่วนมาก ก็น่าจะมีส่วนร่วมลงมติของที่ประชุมเป็นส่วนมากเช่นเดียวกัน เนื่องจากการประชุมส่วนใหญ่จะมีมติที่ประชุมเสมอ

และข้อความคำถามที่ว่า “ท่านช่วยจัดหางบประมาณและวัสดุสิ่งของในการดำเนินกิจกรรม” และ “ท่านช่วยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรม” เป็นคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามอาจตีความข้อความคำถามไม่ตรงกับที่ผู้ศึกษาต้องการ ซึ่งผู้ศึกษาสร้างคำถามนี้ขึ้นมีจุดประสงค์ที่ว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะมีส่วนร่วมจัดหางบประมาณก็ได้หรือจัดหาวัสดุสิ่งของก็ได้ซึ่งมีความหมายเหมือนกัน แต่ผู้ตอบแบบสอบถามอาจตีความว่าข้อความคำถามต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเปล่า จึงทำให้ตัวเองเกิดการสับสนไม่รู้จะตอบอย่างไรดี

3. การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาใช้การตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย การวิเคราะห์แบบแรกนั้นเน้นความเป็นวัตถุวิสัยจึงต้องให้ข้อมูลเป็นอิสระจากตัวนักวิจัย ส่วนการวิเคราะห์แบบหลังขึ้นอยู่กับการตีความของนักวิจัยเป็นสำคัญ ซึ่งจากความแตกต่างกันของวิธีการวิเคราะห์ทั้งสองอย่างจึงเป็นเหตุให้ข้อมูลที่ได้มีความแตกต่างกันไปด้วย

ในแง่ของความเหมือน ถึงแม้แบบสอบถามและการสนทนาจะมีความเชื่อในกระบวนการทัศน์และแนวคิดที่แตกต่างก็นำไปสู่วิธีการและกระบวนการเก็บข้อมูลที่ต่างกัน แต่ทั้งสอง

วิธีการที่มุ่งแสวงหาข้อมูล (ความรู้/ความจริง) ในเรื่องเดียวกัน เมื่อข้อมูลที่ได้มีความเหมือนกันหรือ สันนิษฐานกันก็สามารถนำไปสู่ความน่าเชื่อถือในการสรุปผลการวิจัย

“การเปรียบเทียบสิ่งที่ดูแตกต่างกันเพื่อค้นหาความคล้ายคลึงกัน เพื่อช่วยชะลอ การด่วนตัดสินว่าแตกต่างกัน. . . แต่แท้จริงแล้ว อาจจะมีหลายอย่างที่เหมือนกัน และอาจจัดเข้า มาอยู่ในหมวดเดียวกันได้” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2549, น. 24)

จะเห็นได้ว่าผลการเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามและข้อมูล เชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนามีความเหมือนกันหรือสันนิษฐานกันในประเด็นการมีส่วนร่วม ในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด โดยให้การสนับสนุนเกือบทุกเกณฑ์และอยู่ ในระดับมากหรือประจำ ทำให้ผู้ศึกษาสามารถตีความและลงข้อสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมในชมรม ผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุนั้นคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ จากการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด ทั้งนี้ข้อค้นพบที่ได้มีทั้งภาพกว้างและภาพลึก ซึ่งจะเห็นว่า แบบสอบถามทำให้สามารถตอบคำถามในภาพกว้างของชมรมผู้สูงอายุที่เข้มแข็งใน กรุงเทพมหานคร ส่วนการสนทนาคณะกรรมการ 5 คน ในชมรมที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม สามารถ ตอบคำถามในภาพลึก ทำให้ผลงานวิจัยมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น เพราะสามารถตอบคำถามทั้งระดับ กว้างและระดับลึกได้

ในส่วนของคุณภาพเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนามีความเหมือนหรือสันนิษฐานข้อมูล เชิงปริมาณที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม มีเหตุผลที่พิจารณาได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง ชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 34 ชมรม และชมรมผู้สูงอายุ ที่เป็นกรณีศึกษา 1 ชมรม เป็นชมรมที่มีความเข้มแข็งเหมือนกัน โดยเป็นชมรมที่มีสถานที่ตั้งชมรม ชัดเจน และเป็นชมรมที่มีกิจกรรมต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะชมรมผู้สูงอายุเป็นองค์กรชุมชนที่เป็น การรวมตัวกันของผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ในการรวมตัวกัน คือ ต้องการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กลุ่มสนใจ เช่น กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสมาชิกและสังคม โดยเป็นไปด้วย ความเอื้ออาทรต่อกันและกัน ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการสนทนาจึงให้การสนับสนุนหรือเหมือนกับ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในประเด็นการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนิน กิจกรรมเกือบทุกเกณฑ์และอยู่ในระดับมากหรือประจำ

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการสนทนา เหมือนกับข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม ทั้งนี้เนื่องมาจากคณะกรรมการส่วนใหญ่มีระดับ การศึกษาไม่แตกต่างกันมากนัก โดยพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมีการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 คน และระดับปริญญาตรี 3 คน และกลุ่มตัวอย่างข้อมูลเชิงปริมาณ ร้อยละ

31.7 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และร้อยละ 19.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ชี้ให้เห็นว่าในชมรมผู้สูงอายุคณะกรรมการส่วนใหญ่มีการศึกษาไม่แตกต่างกันมากจึงทำให้มีการพูดคุยซักถามเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับเดียวกันเป็นส่วนใหญ่

2. คำถามและคำตอบ ข้อคำถามของแบบสอบถามไม่ซับซ้อน มีความหมายเดียว เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ข้อมูลเชิงปริมาณมีความเหมือนกับข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น “ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ” “ท่านได้รับการตรวจสุขภาพ” “ท่านได้ออกกำลังกาย” จะเห็นได้ว่าเป็นคำถามที่มีความชัดเจนและไม่คลุมเครือ ดังนั้นข้อความหรือคำถามที่ใช้ต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ อ่านแล้วได้ความหมายเดียว เพราะการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามนั้นความชัดเจนของคำถามและคำตอบเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากคำถามไม่ชัดเจนเสียแล้ว นอกจากผู้ตอบอาจตอบมาไม่ตรงตามที่ต้องการหรือความจริงของผู้ตอบแล้วยังอาจทำให้ผู้ตอบเวียนหัวหรือไม่ตอบอีกด้วย (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2551, น. 294)

นักวิจัยจะทำอย่างไร ในกรณีที่ข้อมูลเชิงปริมาณกับข้อมูลเชิงคุณภาพมีความต่างกัน ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาเสนอว่า หากนักวิจัยใช้ข้อมูลจากวิธีการใดเป็นหลักแล้วนำข้อมูลจากวิธีการอื่นมาเสริมเพื่อเปรียบเทียบ นักวิจัยควรยึดข้อมูลจากวิธีการหลักเป็นสำคัญ ดังเช่นในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามเป็นหลักและนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนามาเปรียบเทียบ ตรวจสอบ ขยายความหรือเพิ่มความลึกให้กับข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อข้อมูลจากทั้งสองวิธีการไม่เหมือนกันหรือไม่สนับสนุนกัน ผู้ศึกษาก็ตัดสินใจเลือกข้อมูลเชิงปริมาณ เพราะในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก และเสริมด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ แต่มันจะเป็นการดีเมื่อข้อมูลที่ได้จากวิธีการทั้งสองมีความเหมือนกันหรือสนับสนุนกัน เพราะข้อมูลที่ได้จากวิธีการเดียวอาจถูกจำกัดด้วยข้อเท็จจริงบางอย่าง การผสมผสานวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจะช่วยเสริมความมั่นใจแก่นักวิจัยในการตีความและสรุปผลการวิจัย รวมถึงข้อค้นพบที่ได้ก็มีแง่มุมที่หลากหลายและครอบคลุมทั้งในภาพกว้างและภาพลึก

โดยภาพรวมของกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีข้อที่ควรพิจารณาถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามและการใช้การสนทนา ซึ่งผู้ศึกษาจะอภิปรายให้เห็นดังต่อไปนี้

การใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุที่ได้จากการสุ่ม 351 คน ใน 34 ชมรม โดยได้จัดส่งแบบสอบถามไปยังชมรมผู้สูงอายุทางไปรษณีย์จำนวน 31 ชมรม ส่วนอีก 3 ชมรม ผู้ศึกษาได้ส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผู้ศึกษาได้ติดตามแบบสอบถามที่จัดส่งทางไปรษณีย์ด้วยการโทรศัพท์ติดตาม ซึ่งผู้ศึกษาใช้คำพูดที่สุภาพอ่อนโยน บอกถึงความสำคัญของการศึกษา ทำให้ประธานชมรมหรือผู้ที่มี

ความเกี่ยวข้องในการจัดส่งแบบสอบถามกลับคืนมามีความเห็นใจ และได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้ศึกษาจำนวนทั้งหมด 344 ฉบับ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าการติดตามแบบสอบถามทำให้ได้รับแบบสอบถามเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยปกติหากไม่มีการติดตามจะมีอัตราการตอบแบบสอบถามกลับทั้งหมดเป็นร้อยละ 50-60 หากมีการติดตามก็จะมีอัตราการตอบแบบสอบถามกลับทั้งหมดเป็นร้อยละ 70-80 (Bailey, 1987, p. 162, อ้างถึงใน สติน พันธ์พิณีจ, 2547, น. 215)

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ยังพบว่า ผู้ศึกษาต้องติดต่อกับผู้ส่งแบบสอบถามกลับคืนมาหลายรอบถึงจะได้แบบสอบถามกลับคืนมา จึงทำให้ผู้ศึกษาต้องเสียเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้ศึกษาไม่สามารถอธิบายเพิ่มเติมเพื่อความกระจ่างกับคณะกรรมการผู้ตอบแบบสอบถามได้ เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับคำถามในแบบสอบถาม เช่น คำถามในประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ข้อที่ 7 “ท่านขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ” โดยคำถามมีให้เลือก 2 ระดับ คือ ไม่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม และเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมมาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งในขณะที่ผู้ศึกษาเดินทางไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองมีคณะกรรมการบางท่านบอกผู้ศึกษาว่าคำถามข้อนี้เข้าใจยาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำมาก แต่อาจมีความสงสัยว่าจะตอบอย่างไรดี ด้วยเหตุนี้แบบสอบถามจึงมีข้อจำกัดตรงที่ว่า เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีความสงสัยในข้อคำถาม ไม่มีใครสามารถให้ความกระจ่างในข้อคำถามนั้นได้ (สมศรี วงศ์สวัสดิสกุล, 2534, น. 18)

อย่างไรก็ตามข้อดีในการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ พบว่าผู้ศึกษาสามารถส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังชมรมผู้สูงอายุที่อยู่กระจัดกระจายตามสถานที่ต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร ซึ่งหากผู้ศึกษาต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด อาจทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความล่าช้า และการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ยังประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าการเดินทางไปเก็บด้วยตนเอง

การใช้การสนทนาในการเก็บรวบรวมข้อมูล แนวคิดการสนทนา (Dialogue) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในบทที่ 2 เป็นหลักการในเชิงวิชาการและอุดมคติ ซึ่งในการปฏิบัติจริงอาจไม่สามารถทำได้ดีทั้งหมด แต่สำหรับผู้ศึกษาแล้วนี่คือแนวทางในวิถีวิทยาที่ได้ใช้ในการปฏิบัติสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ การเข้าสู่สนามเพื่อใช้การสนทนาเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้ศึกษาจะเตรียมประเด็นในการสนทนาและพักผ่อนให้เพียงพอเพื่อให้ร่างกายและจิตใจมีความสดชื่นพร้อมที่จะสนทนากับผู้ให้ข้อมูล การเตรียมประเด็นในการสนทนาเป็นการเตรียมความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสนทนา ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถจับประเด็นหรือแก่นสาระของเรื่องที่กำลังสนทนาได้

เร็ว ซึ่งในขณะที่กำลังสนทนาสามารถตัดสินใจได้ว่าเรื่องหรือประเด็นที่กำลังสนทนาเข้าข่ายกับเรื่องที่กำลังศึกษาหรือไม่ และเรื่องหรือประเด็นใดควรสนทนาเพิ่มเติมหรือซักถามต่อ (ชาย โพธิ์สีตา, 2550, น. 295)

เมื่อเข้าสู่กระบวนการสนทนา ชั้นแรกผู้ศึกษาได้สร้างสัมพันธภาพด้วยการบอกกล่าวถึงตัวผู้ศึกษาว่า “เป็นนักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่องการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการ จึงมีความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุ ฯลฯ” การสร้างสัมพันธภาพด้วยการบอกกล่าวถึงสถานภาพของผู้ศึกษาว่า เป็นใคร มาจากไหน มาเพื่ออะไร ฯลฯ เป็นการสร้างสัมพันธภาพในขณะที่เริ่มต้น ซึ่งทำให้ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ โดยเห็นว่าข้อมูลที่ได้นั้นผู้ศึกษานำไปใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษา และไม่มีผลกระทบต่อตัวผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้การแสดงบทบาทดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาได้รับความสะดวกในการสอบถามเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างเปิดเผยโดยไม่ต้องกังวลว่าผู้ให้ข้อมูลจะสงสัยว่าพระจะถามหรืออยากรู้ไปทำไม ชั้นนี้จึงเป็นเบื้องต้นที่ผู้ศึกษาแนะนำตัวหรือทักทายเพื่อสร้างความเป็นกันเอง ความคุ้นเคยและความเป็นมิตร

ชั้นที่สองเป็นชั้นเปิดประเด็นการสนทนาซึ่งเป็นชั้นต่อเนื่องจากชั้นแรก หลังจากที่ผู้ศึกษาได้แนะนำตัวและมีความคุ้นเคยกันในระดับหนึ่งแล้ว ผู้ศึกษาจึงเปิดประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยตั้งคำถามตามประเด็นซึ่งได้เตรียมไว้ก่อนหน้า แต่ก่อนที่ผู้ศึกษาจะถาม ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบความคิดของตนเองหรือฟังเสียงตัวเองก่อนว่าตัวเองคิดอย่างไรกับคำถามที่จะถามไปว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร เมื่อไตร่ตรองดูแล้วว่าคำถามเหมาะสมที่จะถาม และไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้ศึกษาจึงตัดสินใจที่จะถาม การฟังเสียงตัวเองจะทำให้เกิดสติ ตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่พูดออกไปด้วยตนเอง (self-reflection) ว่าสิ่งที่ตนเองพูดออกไปนั้นถูกหรือผิด ควรจะแก้ไขหรือไม่อย่างไร ดังนั้นการฟังเสียงตัวเองหรือตรวจสอบตัวเองจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (โสฬส ศิริไสย์, 2549, น. 88) อย่างไรก็ตามการตรวจสอบสิ่งที่พูดออกไปนี้ หากใช้ว่าทำเฉพาะในชั้นนี้ไม่ ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบคำพูดของตัวเองทุกขณะที่พูดออกไปตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการสนทนา การทำเช่นนั้นของผู้ศึกษาทำให้เกิดการประเมิน ตรวจสอบ และขัดเกลาพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางวาจาของตนเองเพื่อไม่ให้เกิดความเครียด ความอึดอัด หรือความไม่พอใจต่อผู้ให้ข้อมูล

ชั้นที่สามเป็นชั้นแลกเปลี่ยนข้อมูล ในชั้นนี้ผู้ศึกษาพบว่าการสนทนากับคณะกรรมการ 2 คนแรกค่อนข้างติดขัดมาก เพราะผู้ศึกษามีฐานะทางสังคมแตกต่างกับผู้ให้ข้อมูล ทำให้การสนทนาเหมือนกับผู้ศึกษาเป็นฝ่ายถามและผู้ให้ข้อมูลเป็นฝ่ายตอบเพียงอย่างเดียว

แต่หลังจากผู้ศึกษาปรับตัวเมื่อเข้าอยู่ร่วมในชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกรณีศึกษาและได้ทราบถึงเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบ้างแล้ว ทำให้การสนทนากับคณะกรรมการที่เป็นกรณีศึกษาอีก 3 คนที่เหลือเป็นการเพิ่มการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันมากขึ้น ในขั้นนี้ผู้ศึกษาได้ฟังผู้ให้ข้อมูลพูดอย่างตั้งใจหรือฟังอย่างลึกซึ้ง โดยไม่ตัดสินสิ่งที่ได้ยินว่าผิดหรือถูกอย่างไร ถึงแม้ผู้ศึกษาจะมีสมมติฐานมากมายเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดออกมาก็ตาม แต่ผู้ศึกษาก็พยายามตัดประเด็นนั้นทิ้งไปและตั้งใจฟังเอาความหมายที่เกิดจากการได้ยินสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลพูดนั้นว่าหมายถึงอะไร ในขั้นนี้ผู้ศึกษาได้นำเทคนิคการทวนความ (Paraphrase) มาใช้ประกอบในการสนทนา ซึ่งพบสาระสำคัญที่ได้จากการใช้เทคนิคการทวนความ ดังนี้

1. ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ศึกษากับผู้ให้ข้อมูล ดังตัวอย่าง

ผู้ศึกษา : ได้ฟังโยมพูดมากก็คือ ในการติดต่อประสานงานข้างนอก ก็ติดต่อไปทางวัด

ผู้ให้ข้อมูล : ทางวัด

ผู้ศึกษา : เกี่ยวกับการเอาดอกไม้จันทน์ที่ทางชมรมจัดทำขึ้นไปให้วัดช่วยติดต่อกับทางเจ้าภาพ

ผู้ให้ข้อมูล : ค่ะ

2. ผู้ให้ข้อมูลได้ฟังสิ่งที่ตัวเองได้พูดออกไป แล้วประเมินสิ่งที่ตัวเองพูดว่าตรงกับข้อเท็จจริงหรือไม่อย่างไร ดังตัวอย่าง

ผู้ศึกษา : ก็ได้ฟังโยมพูดก็คือ ในการสละเวลาและแรงงาน ตัวเราเนี่ย คือเต็มทีกับงานของชมรม

ผู้ให้ข้อมูล : ใช่ ๆ

ผู้ศึกษา : เพราะว่า จะมาจันทร์ พุธ ศุกร์

ผู้ให้ข้อมูล : จันทร์ พุธ ศุกร์

ผู้ศึกษา : ไม่ขาด

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ขาดเลย บางทีก็มาสายบ้าง (หัวเราะ) มาเข้าบ้าง

3. ผู้ให้ข้อมูลมีโอกาสตั้งสติทบทวนสิ่งที่ตัวเองพูดออกไป พร้อมกับยืนยันคำพูดที่พูดออกไป หรือหากนักวิจัยตีความหมายผิด ก็สามารถทักท้วงได้ ดังตัวอย่าง

ผู้ศึกษา : ตอนนี่ก็คือว่า โยมอาศัยอยู่กับภรรยาและลูก 1 คน คือลูกคนโตเนี่ยไปอยู่อเมริกา

ผู้ให้ข้อมูล : ครับ

ผู้ศึกษา : แล้วคนเล็กเนี่ยก็แยกครอบครัวไป

ผู้ให้ข้อมูล : ยังไม่มีครอบครัว แต่ไปอยู่ที่มหาวิทยาลัย

4. ผู้ให้ข้อมูลมีโอกาสตั้งสติทบทวนสิ่งที่ตัวเองพูดออกไป พร้อมกับได้ขยายความของข้อมูลเพิ่มเติม ดังตัวอย่าง

ผู้ศึกษา : ได้ฟังโยมพูดมากก็คือ โยมมีเพื่อนเพิ่มขึ้นมากจากการที่ได้เข้ามาร่วมกิจกรรมที่ชมรม

ผู้ให้ข้อมูล : ได้เพื่อน ทำให้เราได้เพื่อน สังสรรค์ ได้เพื่อนแต่ละอาชีพ แล้วเราก็มานัดกันไปไหน บางทีเพื่อนก็มานัดกันไปกินข้าวกันใหม่ ไปเที่ยวอะไรกันใหม่ ไปฟังเพลง เราได้มีสังคมต่อไปอีก

5. เมื่อผู้ให้ข้อมูลได้ขยายความเพิ่มเติม ผู้ศึกษาสามารถได้ประเด็นในการตั้งคำถามต่อไปอีก ดังตัวอย่าง

ผู้ศึกษา : การได้รับการตรวจสุขภาพเนี่ย ถ้าได้ครบวงจรเลยคือปีละ 1 ครั้ง

ผู้ให้ข้อมูล : ปีละ 1 ครั้ง

ผู้ศึกษา : นอกนั้นก็ได้พิเศษบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ คนที่เป็นโรคก็ทุกเดือนไป ที่ขอยาหมอก็ขอทุกเดือนอยู่แล้ว

ผู้ศึกษา : ขอได้ฟรีไหม

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ฟรี เสียตังค์ แต่บัตรทองขอฟรี

จากการที่ผู้ศึกษาตั้งใจฟังความหมายสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลพูดออกมาโดยไม่ตัดสินว่าผิดหรือถูกอย่างไรและนำเอาเทคนิคการทวนความมาใช้ตลอดการสนทนา สุดท้ายแล้วผู้ศึกษารู้สึกว่าตัวเองมีความเข้าใจถึงความเป็นคณะกรรมการบริหารในชมรมผู้สูงอายุเหมือนกับได้เข้าไปมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุกับคณะกรรมการเหล่านั้นด้วย นอกจากนี้การใช้เทคนิคการทวนความยังทำให้ผู้ศึกษาต้องตั้งใจฟังผู้ให้ข้อมูลเพื่อที่จะทวนความได้อย่างถูกต้อง และยังทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกว่าผู้ศึกษามีความตั้งใจฟังสิ่งที่ตัวเองพูดออกมา และยังทำให้ข้อมูลที่ได้สนทนากันไม่คลาดเคลื่อนรวมถึงทำให้ผู้ศึกษาสามารถมองเห็นสภาพแวดล้อมของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาพบว่า การสนทนาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสนทนาเชิงวิชาชีพอย่างหนึ่งที่ผู้ศึกษาต้องการข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามของการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามการสนทนาในการศึกษาคั้งนี้มีรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับผู้ให้ข้อมูลใกล้เคียงกับการสนทนาในชีวิตประจำวัน โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้ศึกษานำวิธีการฟังอย่างลึกซึ้งหรือฟังอย่างตั้งใจโดยใช้เทคนิคการทวนความ ซึ่งการทวนความนี้ก่อให้เกิดการโต้ตอบกันไปมาระหว่างผู้ศึกษากับผู้ให้ข้อมูล และผู้ให้ข้อมูลสามารถได้ทวนสิ่งที่ตัวเองพูดออกไป ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถที่จะยืนยันหรือ

ปฏิเสธได้เปรียบได้กับแบบฝึกหัดที่ครูให้นักเรียนทำ ทั้งยังทำให้ผู้ศึกษากับผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังสนทนา

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนาก็ขึ้นอยู่กับตัวผู้ศึกษาเป็นสำคัญโดยเฉพาะความรู้ในเรื่องที่สนทนา ความสามารถในการฟังและถาม และความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพ (ชาย โภธิสิตา, 2550, น. 294-297) นอกจากนี้ยังพบว่าในการสนทนามีอุปสรรคอยู่ 2 ประการ คือ อุปสรรคภายในตัวผู้ศึกษา และอุปสรรคภายนอกตัวผู้ศึกษา อุปสรรคภายในตัวผู้ศึกษาคือ ความวิตกกังวลของผู้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิสังสรรค์กับผู้ให้ข้อมูลที่มีวัยแตกต่างกันมาก และเพิ่งรู้จักกัน จึงทำให้ผู้ศึกษารู้สึกเกร็งในช่วงแรก ๆ ของการสนทนา แต่ความรู้สึกนี้ก็หายไปโดยใช้เวลาไม่นานนัก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านมีความเมตตา เอื้อเฟื้อต่อผู้ศึกษา ด้วยการยิ้มแย้มและเต็มใจในการให้ข้อมูลอย่างมาก ส่วนอุปสรรคภายนอกคือ สถานการณ์ในขณะสนทนา เนื่องจากในการสนทนาบางครั้งมีผู้สูงอายุในชมรมเข้ามาบกรวมสมาธิในการฟังของผู้ศึกษาบ้าง โดยเข้ามาเพื่อนำน้ำดื่มมาถวาย การสนทนาจึงต้องหยุดชะงักในช่วงขณะ ดังนั้นสถานการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการสนทนา ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนไปได้ (สิน พันธุ์พินิจ, 2547, น. 175)

สรุปได้ว่า ผลการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและการสนทนาพบว่า ข้อมูลที่ได้จากการใช้การสนทนาให้ความละเอียดและชัดเจนกว่าข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม แต่อย่างไรก็ตามผลการเปรียบเทียบครั้งนี้สามารถทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุของคณะกรรมการชมรมทั้งในภาพกว้างและภาพลึก และสามารถสรุปลงไปได้ว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาในประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมีความขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม ซึ่งข้อมูลจากการสนทนาพบว่าในประเด็นนี้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมประจำอยู่ในหลายกิจกรรม แต่ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามพบว่า คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของประเด็นนี้น้อยมาก

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่แตกต่างกันหรือไม่สนับสนุนกันก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่นักวิจัยจะไม่สามารถลงข้อสรุปลงไปได้ ทั้งนี้เพราะข้อมูลที่ได้จากวิธีการที่ต่างกันในแง่ของกระบวนการทัศนและแนวคิดย่อมแตกต่างกันอยู่นั่นเอง ผู้ศึกษาจึงเสนอทางออกในปัญหานี้ว่า หากนักวิจัยใช้วิธีการใดเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นหลักก็ควรยึดถือวิธีการนั้นในการที่จะสรุปผลการศึกษา